

20 | 17

KULTŪRAS KRUSTPUNKTI

ISSN 2500-9958

Latvijas Kultūras akadēmija

Konference

KULTŪRAS KRUSTPUNKTI XI

1.11.–4.11.2017.

Programma / tēžu krājums

PLENĀRSĒDE

1. NOVEMBRIS

SEKCIJU DARBS

2. NOVEMBRIS

STARPTAUTISKĀ DIENA

3. NOVEMBRIS

KONFERENCES NOSLĒGUMS

RADOŠI AKADĒMISKS SIMPOZIJS PAR SABIEDRĪBAS IDENTITĀTĒM

“BALTO VĪRIEŠU REZERVĀTS”

4. NOVEMBRIS

KONFERENCES KINO SEKCIJA “ANSIS EPNERS. DŽĪVE NR.1”

26. OKTOBRIS

PROGRAMMAS UN ORGANIZĀCIJAS KOMITEJA

Anda Laķe (Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centrs, Latvija)

Rūta Muktupāvela (Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centrs, Latvija)

Baiba Tjarve (Latvijas Kultūras akadēmija)

Inga Pērkone (Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centrs, Latvija)

Juris Urtāns (Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centrs, Latvija)

Pēteris Krilovs (Latvijas Kultūras akadēmija)

Liene Linde (Latvijas Kultūras akadēmija)

Anita Vaivade (Latvijas Kultūras akadēmija)

Zane Grigoroviča (Latvijas Kultūras akadēmija)

Aija Lūse (Latvijas Kultūras akadēmija)

Aija Melbārde (Latvijas Kultūras akadēmija)

Melisa Kaškura (Latvijas Kultūras akadēmija)

Ieva Elizabete Ērgle (Latvijas Kultūras akadēmija)

Daniela Komarova (Latvijas Kultūras akadēmija)

Rita Repšienė (Viļņas Universitāte, Lietuvas Kultūras pētījumu institūts / Vilniaus Universitetas, Lietuvas Kultūras tyrimų institutas, Lietuva)

Hannu Saha (Mākslu universitātes Sibeliusa akadēmija / Taideyliopiston Sibelius-Akatemia, Suomi)

Christer Westerdahl (Norvēģijas Zinātnes un tehnoloģiju universitāte /

Norges Teknisk-naturvitenskapelige universitet, Norge)

Konferenci "Kultūras Krustpunkti XI" organizē Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centrs.

Saimona Dž. Bronnera lekcijas norisi atbalsta Baltic-American Freedom Foundation (BAFF), starptautiskās dienas norisi informatīvi atbalsta portāls Artlaw.online, simpozījs "Balto vīriešu rezervāts" notiek Latvijas valsts simtgades programmas ietvaros, un tā norisi atbalsta Valsts Kultūrkapitāla fonds.

*Latvijas Kultūras
akadēmijas
Zinātniskās pētniecības
centra vadītāja,
prof. Anda Laķe, dr.sc.soc.*

Ilggadējā starptautiskā konference „Kultūras Krustpunkti ” 2017. gadā piedāvā daudzveidīgu pētniecisku un radošu notikumu kopu septiņās dienās, kas ļauj gan īstenot konferences stratēģisko mērķi: attīstīt komunikatīvu platformu kultūras un mākslas pētnieku zinātniskās darbības rezultātu teorētiskai un lietišķai aprobācijai, gan - galveno misiju: publicēt Latvijai nozīmīgu, starptautiski aktuālu kultūras un mākslas jomas problēmu izpētes rezultātus, bet arī aktivizēt akadēmisko diskusiju par kultūras, mākslas un radošā sektora lomu un sociālo atbildību politisku, ekonomisku, demogrāfisku pārmaiņu apstākļos.

Kultūras Krustpunkti arī 2017. gadā apliecina Latvijas Kultūras akadēmijas zinātniskās darbības sasaisti ar kultūras, un mākslas nozares aktuālajiem izaicinājumiem, konferencei pieteikto pētījumu tematiskā mēroga paplašinājumu, zinātniskās darbības internacionalizācijas tendenci un pētnieciskās darbības sasaisti ar mākslinieciskajām praksēm. "Kultūras Krustpunkti 2017" tiks aizsākti jau 26.oktobrī, kad LKA Nacionālās Filmu skolas telpās norisinājās kino sekcija "Dzīve Nr. 1. Ansis Epnars". Laikā no 30. oktobra līdz 4. novembrim konferences ietvaros kultūras nozares

teorētiskus un praktiskus vienos vairāki notikumi, kuri kalpos kā platforma gan Latvijas, gan ārvalstu kultūras un mākslas zinātnieku pētījumu prezentācijām.

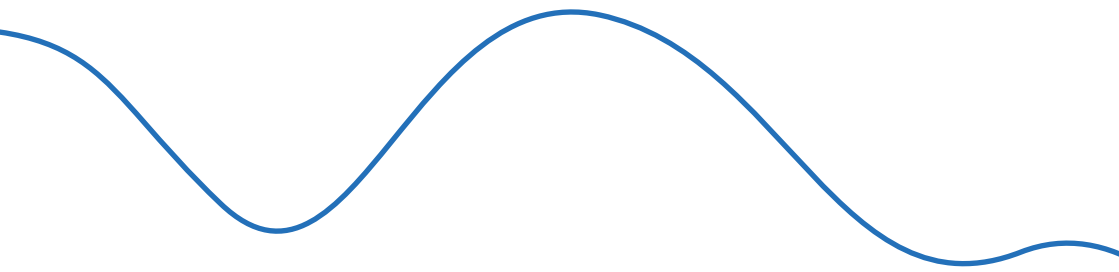
Šī gada konferences programmu īpašu dara ASV kultūras zinātnieka un folkloras pētnieka S.J. Bronnera vieslekcijas un sadarbība ar VPP Habitus pētniekiem Dziesmu un deju svētku tradīcijas izpētē. LKA rīkotās profesora vieslekcijas akadēmiskās vides un nozares pārstāvjiem 30.un 31. oktobrī tiek piedāvātas LNB telpās, bet 3. novembrī LKA Teātra mājā Zirgu Pasts.

Trešdien, 01.11.2017., Latvijas Kultūras akadēmijā Rīgā, Ludzas ielā 24 notiks konferences plenārsēde, kas veltīta kultūras nozares aktualitātēm, ar kurām iepazīstinās aicinātie LKA sadarbības partneri.

Ceturtdien, 02.11.2017., Latvijas Kultūras akadēmijas Teātra mājā "Zirgu pasts" (Rīgā, Dzirnau ielā 46) Kultūras Krustpunktu konferences darbs ritēs sešās tematiskās sekcijās: (darba valoda – latviešu): 1) Folkloristika, etnoloģija, arheoloģija un kultūras antropoloģija; 2) Kultūras un mākslas socioloģija, kultūrpolitika, kultūras komunikācija medijos; 3) Kultūras menedžments un radošās industrijas; 4) Skatuves māksla; 5) Starpkultūru komunikācija un valodas nozīme kultūrā; 6) Literatūra un tulkošana.

Piektdien, 3. novembrī, LKA Teātra mājā "Zirgu pasts" (Rīgā, Dzirnau ielā 46) notiks "Kultūras Krustpunktu XI" starptautiskā diena, kuru atklās Pensilvānijas Valsts Universitātes profesors **Saimons Dž. Bronners (Simon J. Bronner)**, ar lekciju "Tradīcijas pārvaldība. Kultūrvides un nacionālās identitātes noteikšana un svinēšana divdesmit pirmajā gadsimtā (*Managing Tradition: Framing and Festing Culture, Locality, and Nationhood in the Twenty-First Century*)" (lekcija angļu valodā). 3. novembrī notiks sekcija – Transdisciplināri mākslu pētījumi: graffiti – darbs (darba valoda – angļu). Ar referātiem uzstāsies pētnieki no Latvijas Mākslas akadēmijas, Tartu mākslas muzeja, Bulgārijas Zinātņu akadēmijas, Latvijas Universitātes u.c. Sekcijas turpinājumā, **plkst. 18:00, notiks diskusija "Grafiti – izaicinājums māksliniekam, sabiedrībai un restauratoram"**, kuras problēmjautājumi būs saistīti ar grafiti un ielu mākslas sociālo nozīmi, Rīgas pilsētas attīstību un teritorijas plānošanu, grafiti un ielu mākslas leģitimitāti un radīto mākslas darbu saglabāšanas ētiskajiem aspektiem, pievēršoties nākotnes vīzijām, kas būtu interesantas gan Rīgas iedzīvotājiem, gan viesiem.

Sestdien, 4. novembrī, plkst. 10:00–17:00 LKA Teātra mājā "Zirgu pasts" (Dzirnau ielā 46) konferenci noslēgs **radoši akadēmisks simpozījs par sabiedrības identitātēm "Balto vīriešu rezervāts"**, kas iezīmēs Latvijas kultūras un sociālo parādību karti, mēģinot noteikt mūsu sabiedrības ceļu no

pagātnes cauri šodienai līdz nākotnes Latvijai. Simpozija programma pētīs mūsdienu Latvijas sabiedrību veidojošo kultūratmiņu un dažādās identitāšu reprezentācijas sabiedrībā, ietverot gan etnonacionālisma, gan dzimtes lomu aspektus. Simpoziju atklās Tartu Universitātes Filozofijas un semiotikas institūta vadītāja Pētera Toropa referāts par mantojuma identitāti, paverot vārtus daudzveidīgajam simpozija saturam: tā dalībnieki raudzīsies uz nacionālismu un etnocentrismu gan kā kultūras parādību, gan individuālu pieredžu stāstu formā, pētīs, ko nozīmē justies citādam, un kā rodas "savējo un svešo" dihotomija. Pasākumu noslēgs divdaļīga diskusija par to, kā dzimtes identitāte ietekmē laikmetīgās vizuālās mākslas izpausmes – gan jaunākā latviešu kino naratīvus, gan vizuālo mākslu, ļaujot satikties kinorežisoriem-vīriešiem, kas savā mākslā atspoguļo sievietes, ar sievietēm-māksliniecēm, kas atspoguļo vīriešus.

kurās savas pētnieciskās tēmas izvēli izdara jaunie Latvijas kultūras un mākslas zinātnieki! Lai Kultūras krustpunkti arī šogad kalpo par krustugunīm dažādu mākslas un kultūras nozaru, dažādu valstu pētnieku zinātnisko atziņu aprobācijai!

LKA Starptautiskās zinātniskās konferences "Kultūras Krustpunkti" programma pēdējos gados uzrunā arvien lielāku kultūras un mākslas nozares interesentu pulku. Konferences mērķis ir ne tikai publiskot nozīmīgu, starptautiski aktuālu kultūras un mākslas jomas problēmu izpētes rezultātus, bet arī aktivizēt akadēmisko diskusiju, kas ļautu precizēt un paplašināt kultūras un mākslas nozīmes izpratni sabiedrībā kopumā.

Lai Kultūras krustpunkti kļūst par krustcelēm,

Liene Linde
Režisore, LKA
Nacionālās Filmu
skolas sinematēkas
vadītāja,
LKA doktorante

"Balto vīriešu rezervāts" radoši akadēmisks simpozījs par sabiedrības identitātēm 4. novembrī LKA Teātra mājā "Zirgu pasts"

Latvijas Kultūras akadēmija Latvijas valsts simtgades svinībām sāka gatavoties jau pērn, uzsākot plašai publikai paredzētu norišu un pasākumu programmu "Latvijai 200. Latvijas Kultūras akadēmijas futūrisma manifests", ko atklāja mākslinieciski zinātnisks simpozījs "Pareģojumu *vade mecum*. Latvija 2018-2118". Esmu patiesi priecīga un gandarīta, ka arī šogad "Kultūras Krustpunktus" noslēgs radošs simpozījs, kas iezīmēs Latvijas kultūras un sociālo parādību karti, mēģinot noteikt mūsu sabiedrības ceļu no pagātnes cauri šodienai līdz nākotnes Latvijai. Simpozija nosaukums šogad ir "Balto vīriešu rezervāts", un tā programma pētīs mūsdienu Latvijas sabiedrību veidojošo kultūratmiņu un dažādās identitāšu reprezentācijas sabiedrībā, ietverot gan etnonacionālisma, gan dzimtes lomu aspektus. Simpoziju atklās Tartu Universitātes Filozofijas un semiotikas institūta vadītāja Pētera Toropa referāts par mantojuma identitāti, paverot vārtus daudzveidīgajam simpozija saturam: tā dalībnieki raudzīsies uz nacionālismu un etnocentrismu gan kā kultūras parādību, gan individuālu pieredžu stāstu formā, pētīs, ko nozīmē justies citādam, un kā rodas "savējo un svešo" dihotomija. Pasākumu noslēgs divdaļīga diskusija par to, kā dzimtes identitāte ietekmē laikmetīgās

vizuālās mākslas izpausmes – gan jaunākā latviešu kino naratīvus, gan vizuālo mākslu, ļaujot satikties kinorežisoriem-vīriešiem, kas savā mākslā atspoguļo sievietes, ar sievietēm-māksliniecēm, kas atspoguļo vīriešus.

"Balto vīriešu rezervāta" un "Kultūras krustpunktu" programma nav vienkāršs akadēmisku muskuļu treniņš tā dalībniekiem, bet gan aktīvs Latvijas Kultūras akadēmijas ieguldījums Latvijas nākotnes veidošanā, ar šo plašai publikai atvērto notikumu palīdzību paplašinot Latvijas sabiedrības domas apvārsni un līdz ar to arī satikšanās telpu: radošajam ar akadēmisko, savējam ar pagaidām svešo, skatienam ar rezervāta žogu.

Inga Pērkone-Redoviča
LKA Audiovizuālās
mākslas katedras
vadītāja

"Dzīve Nr.1. Ansis Epnērs" pasākumu cikls 25. un 26. oktobrī

25. un 26. oktobrī Latvijas Kultūras akadēmija, LKA Rīgas Kino muzejs, sadarbībā ar Latvijas Nacionālo arhīvu un Latvijas Kinematogrāfistu savienību aicināja uz pasākumu ciklu "Dzīve Nr.1. Ansis Epnērs", kas veltīts kino režisora un LKA profesora Anša Epnēra 80. jubilejas atcerei un kas ieskandināja starptautisko zinātnisko konferenci "Kultūras Krustpunkti XI".

Scenārists, režisors, operators, pedagogs, sportists, ceļotājs, sabiedrisks aktīvis, rakstnieks – šie ir daži no apzīmējumiem, ko piemērot Ansim Epnēram. Viņš bija spilgta personība Latvijas kino – režisoru interesēja filmu montāžas bezgalīgās iespējas, neparastas vēstījuma formas, kino valodas daudzveidība. Anša Epnēra filmu tematika ir ļoti ietilpīga: sports, kultūra, vēsture, latviskā identitāte, pasaules izziņāšana. Ansis Epnērs bija Latvijā pirmais profesors kino jomā, nacionālās kino izglītības pamatlicējs. Viņa vadībā Latvijas Kultūras akadēmiju absolvēja pirmie Latvijā izglītotie filmu režisori – aktīva mūsdienu kino veidotāju paaudze.

LATVIJAS KULTŪRAS AKADĒMIJAS STARPTAUTISKĀ ZINĀTNISKĀ KONFERENCE "KULTŪRAS KRUSTPUNKTI XI" / PLENĀRSĒDE

NORISES LAIKS: 2017. GADA 1. NOVEMBRIS, 9:00–15:00

NORISES VIETA: LATVIJAS KULTŪRAS AKADĒMIJA, ZĀLE, LUDZAS IEĻA 24

9:00–9:45 Reģistrācija / kafijas galds

9:45–10:00 **Konferences atklāšana**

LKA rektores prof. Rūtas Muktupāvelas uzruna
Sandis Voldiņš, Kultūras ministrijas valsts sekretārs

10:00–12:05 Plenārsēdes I daļa: AKTUALITĀTES IZGLĪTĪBĀ UN ZINĀTNĒ

10:00–10:20 Vārds Latvijas Mākslas akadēmijas rektoram prof. Kristapam Zariņam
10:20–10:40 Vārds Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas rektoram prof. Guntaram Prānim
10:40–11:05 Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: kultūras izpratne un pašizpaušme mākslā
Rita Dementjeva, Valsts Izglītības satura centra kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā jomas mācību satura izstrādes vecākā eksperte
11:05–11:25 Kultūrizglītības un valodu prasmes nozīme investīciju piesaistē
11:25–11:45 LKA Zinātniskās pētniecības centra aktualitātes pētniecībā 2017./2018.g.
Anda Laķe vai Līga Vinogradova
11:45–12:05 Izdevniecība "Brain Games Publishing": spēles veiksmes stāsts.
Sadarbība Kultūras kanona konkursā, no idejas līdz spēles ražošanai.
Egīls Grasmanis, "Brain Games Publishing"

12:05 – 13:00 Pusdienu pārtraukums

13:00 – 15:00 Plenārsēdes II daļa: AKTUALITĀTES KULTŪRĀ JEB AK!

13:00–13:20 Jaunā Rīgas teātra darbība perspektīvā: ieceres un izaicinājumi
Alvis Hermanis, Jaunā Rīgas teātra mākslinieciskais vadītājs
13:20–13:40 Latvijas Televīzijas kultūras raidījumu attīstības stratēģija
Ieva Rozentāle, Latvijas Televīzijas kultūras redakcijas vadītāja
13:40–14:00 Cirka pedagogijas metožu potenciāls izglītības sistēmā un skatuves mākslas izglītības nozarē, Rīgas cirka skolas iespējamie sadarbības modeļi ar LKA
Māra Pāvula, Rīgas cirka skolas vadītāja
14:00–14:20 Digitālās tehnoloģijas kultūras mantojuma komunikācijā: iespējas un izaicinājumi.
Elīna Kalniņa, Latvijas Nacionālās bibliotēkas pastāvīgās ekspozīcijas "Grāmata Latvijā" digitālā gida satura koncepcijas izstrādātāja
14:20–14:40 Literatūras menedžments: novērojumi, pieredze un risinājumi
14:40–15:00 100 gades filmu starts.
Zanda Dūdiņa, Latvijas Nacionālā kino centra vecākā referente, programmas "Latvijas filmas Latvijas simtgadei" koordinatore

LATVIJAS KULTŪRAS AKADĒMIJAS STARPTAUTISKĀ ZINĀTNISKĀ KONFERENCE
“KULTŪRAS KRUSTPUNKTI XI” / SEKCIJU DARBS

NORISES LAIKS: 2017. GADA 2. NOVEMBRIS, 9:00–17:00
NORISES VIETA: LKA TEĀTRA MĀJA "ZIRGU PASTS", DZIRNAVU IELA 46

1. FOLKLORISTIKA, ETNOLOĢIJA, ARHEOLOĢIJA UN KULTŪRAS ANTROPOLOĢIJA

Rīta sekcija. Latvija un pasaule

207. auditorija

Vada Juris Urtāns un Ieva Vītola

- 9:30–9:50 Agnese Treimane. Dziesmu svētku repertuārs. Ko mēs gribam?
- 9:50–10:10 Iveta Tāle, Edmunds Račinskis, Janta Meža. Tradicionālā dziedāšana dabas akustiskajā telpā
Māra Mellēna. Atkārtotā un tradīcijas identitāte: nemateriālā kultūras mantojuma ap-
gūšanas un pārmantošanas programmas „Pulkā eimu, pulkā teku” pieredze
- 10:10–10:30 Zenta Broka-Lāce. Arheoloģija un māksla Latvijā
- 10:30–10:50 Edīte Parute. Pilsētnieku tērpšanās daudzveidības aina J. K. Broces zīmējumos (18.gs. 70.–90.
10:50–11:10 gadi). Kopīgais un atšķirīgais šodienas ielu modē
Kristīne Rolle, Agita Lūse. Surveying folk and popular medicine in Latvia. Some
11:10–11:30 reflections on ethnographic records from 1928 and 2017
Marina Gehta, Svetlana Pogodina. “Ebreju miestiņš” Latgales iedzīvotāju atmiņās
- 11:30–11:50 Māra Urtāne. Gulbenes pilsētas ainavas tēla veidošanās
- 11:50–12:10 Sekcijas darba rezumējums
- 12:10–12:20 Kafijas pauze / pusdienu pārtraukums
- 12:10–13:00

Pēcpusdienas sekcija I. Pasaule un Latvija

207. auditorija

Vada Māra Mellēna

- 13:00–13:20 Aukse Noreikaite. Lietuvas un Latvijas pierobežas iedzīvotāju etniskās identitātes
izpausme ikdienas kontekstos
- 13:20–13:40 Kristīne Milere. Āzijas mākslas artefaktu pētniecības problēmas un to iespējamie risinājumi
- 13:40–14:00 Santa Jansone. Tekstiliju nospiedumi un mineralizētās tekstilijas Grobiņā - ieskats
skandināvu izmantotajos audumos
- 14:00–14:20 Uģis Nastevičs. Sakrālā telpa latviešu un japāņu autohtono reliģiju (atjaunotņu)
tradicionālajās rituālajās praksēs
- 14:20–14:40 Maija Dziesma. Kultūrrelatīvisma princips kā sadarbību veicinošs faktors multinacionālā
civilo un militāro misiju vidē
- 14:40–15:00 Sekcijas darba rezumējums

Pēcpusdienas sekcija II. Sāviena

212. auditorija

Vada Juris Urtāns un Ieva Vītola

- 13:00–13:20 Juris Urtāns. Sāvienas ezera arheoloģija un folklorā
- 13:20–13:40 Ieva Vītola. Sāvienas folklorā. 2016. gada vākums
- 13:40–14:00 Iveta Tāle. Tradicionālā mūzika Sāvienā
- 14:00–14:20 Zane Grigoroviča. Blāva gaisma Sāvienas muižas tukšajos logos. Daži fakti par Sāvienas muižu un
Helmersenu dzimtu
- 14:20–14:40 Sekcijas darba rezumējums

KULTŪRAS UN MĀKSLAS SOCIOĻĢIJA, KULTŪRPOLITIKA, KULTŪRAS KOMUNIKĀCIJA MEDIJOS

Rīta sekcija. Kultūra, politika un aktuālās sociālās problēmas
Karamazovu zāle

Vada Anda Laķe un Līga Vinogradova

- 9:30–9:50 Iveta Ķešāne. Nevienlīdzība, migrācija un emocijas: nozīmju veidošana un (re)migrācijas lēmums
- 9:50–10:10 Liena Galēja. Nostalgija pēc nedemokrātiskās pagātnes: metodoloģiskās pieejas meklējumi fenomena pētniecībai
- 10:10–10:30 Ojārs Stepens. Kultūras sfēra un totalitāro režīmu specdienestu mantojuma pārvarēšana: Latvijas pieredze Austrumeiropas kontekstā
- 10:30–10:50 Anastasija Baranovska. Baltijas valstu publiskās diplomātijas tendences 21.gs.

Nemateriālais kultūras mantojums un tradīcija

- 10:50–11:10 Jānis Daugavietis. Dziesmu svētku izpēte 50, 100 vai ... gados
- 11:10–11:30 Līga Abele. Nemateriālais kultūras mantojuma likums atsevišķu publiskās pārvaldes modeļu perspektīvā
- 11:30–11:50 Līga Vinogradova. Mīts par skudriņām: emociju pieredze tradīcijā
- 11:50–12:10 Kristīne Freiberga. Ekonomiskās ietekmes novērtēšanas pieeju pielietojums amatiermākslas pētniecībā
- 12:10–12:20 Sekcijas darba rezumējums
- 12:10–13:00 Kafijas pauze / pusdienu pārtraukums

Pēcpusdienas sekcija. Kultūras piedāvājums un pieprasījums

Karamazovu zāle

Vada Anda Laķe un Līga Vinogradova

- 13:00–13:20 Sarma Freiberga. Cilvēku ar īpašām vajadzībām kultūra kā kultūras daudzveidības sastāvdaļa
- 13:20–13:40 Ilze Kļaviņa. Daži ekonomiskie un ideoloģiskie aspekti profesionālās skatuves mākslas piedāvājumā un bērnu auditorijas attīstībā
- 13:40–14:00 Elīna Kalniņa. Mērķauditoriju iesaiste mantojuma pieejamības nodrošināšanā:
- 13:40–14:00 Melānijas Vanagas muzeja virtuālās ekspozīcijas pieredze
- 14:00–14:20 Andris Kairiņš. Si vis pacem, para bellum jeb risinājumu attīstība kultūras priekšmetu aizsardzībai Latvijā

Māksla kā medijs

- 14:20–14:40 Agnese Logina. Radošā brīvība un tehnoloģiju attīstība: tehnikas pieejamības ietekme Latvijas mūzikas videoklipu vēsturē 1980. gadu nogalē.
- 14:40–15:00 Lāsma Bērtule. Latviešu kino: autoru politika kā neizbēgama iespēja
- 14:40–15:00 Ilona Audere. Vitrāža – Kultūrpolitikas savdabīgs medijs. Latvijas piemēri. Tradīcija un mūsdienu interpretācijas
- 15:00–15:20 Ilze Kadīķe. Virtuālo izteiksmes līdzekļu izmantojuma daudzveidība Latvijas stājmākslā (20.-21. gs.)
- 15:20–15:40

Fotogrāfija

- 15:40–16:00 Arno Marnics. Latvijas fotogrāfijas ģenēze
16:00–16:20 Līga Sakse. Zieda attēlojuma principi un loģika vanitas žanra fotogrāfijā
16:20–16:30 Sekcijas darba rezumējums

STARPKULTŪRU KOMUNIKĀCIJA UN VALODAS NOZĪME KULTŪRĀ

212. auditorija

Vada Anita Načisčione un Elīna Veinberga

- 9:30–9:55 Anita Načisčione. Proverbs in the System of Language and Their Creative Use: A Cross-Cultural View
9:55–10:20 Elīna Veinberga. Who Is Princess Antonomasia and Is Prince Eponym Her Relative?
10:20–10:45 Ēriks Bormanis, Žanna Bormane. The Image of Brexit in Printed Media: A Case Study of English, German, Latvian, and Russian Newspapers
10:45–11:10 Linda Straume. Culture Specific Characteristic Features of Latvians: Cross-culture Relations Programme Students' View
11:10–11:35 Gunta Ošeniece. Latviešu valodas lietojums vācu ģimenēs Latvijā
11:35–12:00 Ieva Sproģe-Grigorjeva. Progresējoša starptautiska sadarbība starp Nīderlandi un Latviju-Fēndamas Fēnkoloniālā muzeja un Mencendorfa nama piemērs
12:00–12:10 Sekcijas darba rezumējums
12:10–13:00 Kafijas pauze / pusdienu pārtraukums

KULTŪRAS MENEDŽMENTS UN RADOŠĀS INDUSTRIJAS

106. auditorija

Vada Ivars Bērziņš

- 9:30–9:50 Agrita Ozola. Muzejpedagoģijas loma kompetencēs balstīta mācību satura īstenošanā
9:50–10:10 Agnese Hermane. Amatiermākslinieku un profesionālo mākslinieku sadarbība Dziesmu un deju svētku tradīcijā.
10:10–10:30 Leonarda Kestere. Operas sociālā vara III
10:30–10:50 Liene Jākobsone. Kritiskais dizains kā pētniecības metode
10:50–11:10 Žanete Eglīte. Sensorais sajūtu menedžments. Gastronomijas piemērs
11:10–11:30 Roberts Putnis. Reputācijas menedžments: aspekti personāla atlasē un vadībā sabiedriskajos medijos
11:30–11:50 Ivars Bērziņš. Pūļa finansējums (Crowdfunding) kā jauns finanšu instruments, kas veicina demokratizāciju
11:50–12:10 Sekcijas darba rezumējums
12:10–13:00 Kafijas pauze / pusdienu pārtraukums

LITERATŪRA UN TULKOŠANA

106. auditorija
Vada Raimonds Briedis

- 13:00–13:20 Svens Lurie. Irony and gender in poems of The Poetic Edda
13:20–13:40 Krista Anna Belševica. Broadening the notion of meaning: the process of writing poetry in the context of exile. The case of Linards Tauns
13:40–14:10 Laila Niedre, Rīgas lībiešu dziesmu ansamblis "Līvlist". Lībiešu dzeja dziesmās. Rīgas lībiešu dziesmu ansamblja "Līvlist" repertuārs
14:10–14:30 Ilze Tauriņa. Kaukāzs kā "citādaļs" latviešu literatūrā: Jānis Jaunsudrabiņš
14:30–14:50 Bārbala Simšone. Citplanētietis latviešu literatūrā
14:50–15:10 Andrejs Balodis, Andris Hiršs, Ainārs Kamoliņš, Anete Enikova. Pētniecība un māksla: projekts "Mehāniskais Veidenbaums"
15:10–15:30 Sekcijas darba rezumējums

SKATUVES MĀKSLA

212. auditorija
Vada Zane Kreicberga

- 15:00–15:20 Gunta Bāliņa. Latviešu komponistu oriģināldarbi Irēnas Strodes horeogrāfijā
15:20–15:40 Olga Dolina. "Alvja Hermaņa režija un scenogrāfija Riharda Vāgnera operā "Parsifāls": vizuāli plastisko līdzekļu stilistika, mākslas un kultūras kodu interpretācija"
15:40–16:10 Rita Lūriņa. Diskusijas par teātra mākslas izglītības statusu Latvijā. 1918–1940
16:10–16:30 Līga Ulberte. Teātris lēģerī: Anna Lācis un Bernhards Raihs
16:30–16:50 Sekcijas darba rezumējums

KINO SEKCIJA "DŽĪVE NR.1. ANSIS EPNERS"

2017. GADA 26. OKTOBRIS, LKA NACIONĀLĀ FILMU SKOLA
Vada Inga Pērkone-Redoviča

Filma "Kinogadsimts Latvijā. Ansis Epners" (Agris Redovičs, Agita Cāne, 2003, 26')

Inga Pērkone. Māja, kurā ienāca Ansis

Zane Balčus. "Dzīvs" dzīvo. 1970.–1982. gads

Pēteris Krilovs. Globālās tēlainības ideja Anša Epnera filmās

Miks Želvis. 2E: Epners un Eizenšteins

Kristians Poikāns. Mūzikas un skaņas izmantojums Anša Epnera filmās

Agris Redovičs. Ansis Epners un sports

leva Augstkalna. Pilsētas motīvs Anša Epnera filmās

Viktors Jansons. Anša Epnera dzīves un "Ibsena motīvs" (1984)

Dārta Ceriņa. Starp moderno un antīko: Cēlais varonis Anša Epnera filmā

"Labas gribas spēles" (1986)

Dāvis Simanis. Anša Epnera eshatoloģijas estētika: spēlfilma "Būris" (1993)

Kristīne Želve. Vai bija Anša Epnera metode?

LATVIJAS KULTŪRAS AKADĒMIJAS STARPTAUTISKĀ ZINĀTNISKĀ KONFERENCE
“KULTŪRAS KRUSTPUNKTI XI” / STARPTAUTISKĀ DIENA

NORISES LAIKS: 2017. GADA 3. NOVEMBRIS, 11:00 –19:00

NORISES VIETA: LKA TEĀTRA MĀJA "ZIRGU PASTS", DZIRNAVU IELA 46, KARAMAZOVU
ZĀLE

11:00–11:30 Reģistrācija

11:30–13:00 **SAIMONA DŽ. BRONNERA (SIMON J. BRONNER) LEKCIJA “TRADĪCIJAS PĀR-
VALDĪBA. KULTŪRVIDES UN NACIONĀLĀS IDENTITĀTES NOTEIKŠANA UN
SVINĒŠANA DIVDESMIT PIRMAJĀ GADSIMTĀ” (angļu valodā)**

TRANSDISCIPLINĀRI MĀKSLU PĒTĪJUMI: GRAFITI (darba valoda – angļu)

Vada Anita Vaivade

- 13:30–13:55 Auguste Petre. The code of the streets. Social and artistic experience on the walls of Riga
- 13:55–14:20 Heiti Kulmar. Graffiti and cultural heritage: contemporary problems with ideology and expression
- 14:20–14:45 Miglena Ivanova. Graffiti Writing in Sofia: Identity Construction and Urban Space
- 14:45–15:10 Valērija Želve. Preservation of Street Art in Paris – an Example for Riga?
- 15:10–15:40 Kafijas pauze
- 15:40–16:05 Oskars Goba. The Usage and Role of Street Art and Graffiti in Urban Development Planning. The Analysis of The City of Riga
- 16:05–16:30 Vadims Mantrovs. Protection of street art (graffiti) from the perspective of Latvian authors' law
- 16:30–16:55 Helen Volber. Saving Soviet Heritage – Demounting Murals from Buildings Destined for Demolition
- 16:55–17:20 Sintija Saldabola. Issues concerning the preservation of Graffiti. Developing conservation practices worldwide
- 17:20–18:00 Kafijas pauze
- 18:00–19:30 **DISKUSIJA “GRAFITI RĪGĀ – IZAICINĀJUMS MĀKSLINIEKAM, SABIEDRĪBAI UN RESTAURATORAM” (darba valoda – latviešu)**

VISU DIENU **FOTOIZSTĀDE “(IZ-)AICINĀJUMS: GRAFITI RĪGĀ”**

Grafiti veltītā sekcija “Transdisciplināri mākslu pētījumi”, fotoizstāde un diskusija norit Latvijas Kultūras akadēmijas pētniecības projekta “Grafiti Latvijā: izaicinājums māksliniekam, sabiedrībai, restauratoram” ietvaros.

LATVIJAS KULTŪRAS AKADEMIJAS STARPTAUTISKĀ ZINĀTNISKĀ KONFERENCE
“KULTŪRAS KRUSTPUNKTI XI” / SIMPOZIJS “BALTO VĪRIEŠU REZERVĀTS”

NORISES LAIKS: 2017. GADA 4. NOVEMBRIS, 10:00–17:00
NORISES VIETA: LKA TEĀTRA MĀJA “ZIRGU PASTS”, DZIRNAVU IELA 46

Simpoziju vada Toms Treibergs un Inga Gaile

- 10:00–11:45 Ievadvārdi
Peeter Torop / University of Tartu. Heritage Identity: Transmediality of Cultural Memory
“Augam Latvijai” (dok. filma, rež. Kristiāna Šuksta, LKA, 2017)
Matīss Gricmanis. Nacionālisma kults. Vienas pieredzes stāsts
Lolita Tomsone / Žaņa Lipkes memorials. Apgaizītie ķirzakcīlvēki un Izredzētā tauta Latvijas ārēs
- 11:45–12:00 Kafijas pauze / videoizstāde “Sardzē”
- 12:00–13:15 Carlo Cubero / Tallinn University. Filming Diasporic Koras: Methodology Matters of Diasporic Objects
“Aviācijas institūta bērni” (dok. filma, rež. Žuljennuhums Kulibaļi, LKA, 2017)
Jānis Ozoliņš. “Es neesmu citādāka, mēs visi esam cilvēki!” Par citādības izpratni filmā “Aviācijas institūta bērni”
- 13:15–14:00 Pusdienas / videoizstādes “Austrumeiropas vīrieši” + “Bez tēva”
- 14:00–15:30 Eva Eglāja-Kristšone, LU literatūras, folkloras un mākslas institūts. Ko vīrieši dēvēja par “sievīšķo murgu” 19. un 20. gadsimta mājā?
“Uz laika malas” (dok. filma, rež. Antons Barons, LKA, 2017)
Vents Vīnbergs. Īstam vīrietim ir jāuzceļ māja: fallocentriskā arhitektūra un tas, kā sievietes to izrotā
- 15:30–15:45 Kafijas pauze / videoizstāde “Ikdienišķā vīrišķība”
- 15:45 Alise Zariņa. Kāpēc sievietes viņiem dara pāri?
Diskusija “Lāsmiņas evolūcija: sievietes tēls mūsdienų latviešu kinofilmās”. Piedalās jaunāko latviešu spēlfilmu režisori un kino kritiķes
Diskusija “Ielašanās rezervātā”: vīrietis sievietes acīm Latvijas laikmetīgajā mākslā. Piedalās Evita Goze, Vika Eksta, Ieva Balode, Rasa Jansone, Ingrida Pičukāne. Vada Santa Mičule

2017. gada 2. novembris,
LKA Teātra māja “Zirgu pasts”,
Dzirnavu 46

**LATVIJAS KULTŪRAS
AKADĒMIJAS
STARPTAUTISKĀ
ZINĀTNISKĀ
KONFERENCE
“KULTŪRAS
KRUSTPUNKTI XI” /
SEKCIJU DARBS**

**FOLKLORISTIKA,
ETNOLOGIJA,
ARHEOLOGIJA
UN KULTŪRAS
ANTROPOLOGIJA**

*Agnese Treimane, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Dziesmu svētku repertuārs. Ko mēs gribam?

Dziesmu un deju svētku viena no karstākajām un pretrunīgākajām debatēm ir saistīta ar svētku noslēguma koncerta repertuāru – gan par to, kādas un kam tīkamas dziesmas būtu jāizpilda, gan par to, cik sarežģītām un mākslinieciski augstvērtīgām tām būtu jābūt. Skatot Dziesmu un deju svētkus tradīcijas kontekstā, kā vienu no būtiskākajām tradīcijas komponentēm mūsdienās pētnieki izvirza mainīgumu – attīstību līdzī laikiem un tradīcijas nesēju vēlmēm un vajadzībām (*Bronner* 2011). Šajā kontekstā repertuārs ir būtisks pētāmais aspekts, jo ir viena no mainīgākajām Dziesmu un deju svētku tradīcijas komponentēm. Taču atvērts ir jautājums, kura (organizatori, kolektīvu dalībnieki, kolektīvu vadītāji, publika, Latvijas iedzīvotāji) vēlmēm par labu repertuārs būtu jāmaina un jāpielāgo. Balstoties valsts pētījumu programmas "HABITUS" vāktajos kvalitatīvajos un kvantitatīvajos datos, tiks prezentēta iesaistīto pušu interese par dziesmām, kas kopkorim būtu jāizpilda, un kā repertuāram būtu jāattīstās turpmāk. Prezentācijas fokuss veltīts 2017. gada vasarā veiktās "Latvijas iedzīvotāju aptaujas par Dziesmu un deju svētkiem" datiem, kas atbild uz jautājumu – kādu repertuāru Dziesmu svētku noslēguma koncertā grib dzirdēt Latvijas iedzīvotāji?

Tradicionālā dziedāšana dabas akustiskajā telpā

2017. gada vasarā Latvijas Kultūras akadēmijas pētnieciskā projekta „Tradicionālā dziedāšana dabas akustiskajā telpā” darba grupa īstenoja projekta pirmo kārtu, veicot latviešu dziedāšanas tradīciju izpēti (metafolkloras par dziedāšanu analīze) un tajā balstītus tradicionālās vokālās mūzikas ieskaņojumus Latvijas dabas ainavā. Referenti (Iveta Tāle – folkloriste, Edmunds Račinskis – skaņu operators, Janta Meža – ainavas speciāliste) konferencē prezentēs pētījuma rezultātus un dalīsies ar iegūto unikālo pieredzi gan dziedāšanas tradīciju izziņāšanā un padziļinātā izpratnē, ko sniedz to praktizēšana tradīcijai atbilstošos laiktelpas nosacījumos, gan tehnisko risinājumu meklējumos iespējami adekvātam skaniskās ainavas audiālam atainojumam.

*Iveta Tāle, Mg.art.,
Edmunds Račinskis, Mg.biol.,
Janta Meža, Mg.biol.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

*Māra Mellēna, Mg.phil.,
Valsts Izglītības saturs
centrs*

Atkārtotāšanās un tradīcijas identitāte: nemateriālā kultūras mantojuma apgūšanas un pārmantošanas programmas „Pulkā eimu, pulkā teku” pieredze

Referāts piedāvā 21. gadsimta kontekstos balstītu tradīcijas kā sociāla fenomena interpretāciju, īpaši pievēršoties atkārtotāšanās problēmai kā vienai no tradīcijas identitātes zīmēm. Atkārtotāšanās dažādu aspektu izpēte Žila Delēza filozofijā, kas balstās Serēna Kirkegora un Frīdriha Ničes piedāvātajā attīstības kā atkārtotāšanās redzējumā, palīdz izgaismot dažus

būtiskus tradīcijas raksturojumus un tās komunikatīvās dimensijas īpatnības. Tradīcijas pozicionētas kā svarīgs kultūridentitātes komponents, kas īpašā veidā, ar atkārtotības un atkārtotības starpniecību apvienojot noturīgo ar mainīgo, piedāvā gan indivīdiem, gan kopienām noturīgās struktūrās balstītu radošuma lauku, kas ir labs pamats kultūridentitātes savpatnības saglabāšanai un inovatīvai atjaunošanai.

Lai arī 20. un 21. gadsimtā postmodernisma kontekstā zinātnē daudz runāts par detradicionalizācijas fenomenu, dažādas tradīcijas turpina pastāvēt un veidoties no jauna, nodrošinot to nesējiem identitātes konstrukcijas invariantus gan individuālā gan kopienas dimensijā.

Mūsdienās tradīciju loma ikdienā saistās ar kolektīvās organizācijas formām (ģimenes tradīcijas, korporatīvās tradīcijas) vai ar brīvā laika pavadīšanas veidu (ekspresīvās izpausmes). Kolektīvs priekšnesums (Dziesmu svētki, folkloras festivāli) vai rituāls (Jāņu svinēšana), kas apliecina saikni ar pagātni un kultūras mantojumu, veicinot kultūridentitātes apzināšanos un izpausmi, piedāvā gan indivīdiem, gan kopienām jaunu radošuma lauku pašizpaušmei.

Piederība tradīcijām veido no pārējās pasaules atšķirīgo kultūridentitāti, kas globalizācijas kontekstā nodrošina pašidentifikāciju un auglīgu, savstarpēji bagātinošu dialogu ar citām kultūridentitātēm. Saskaņā ar filozofa Hansa Georga Gadamera teikto, tradīcijas pārmantošanas procesā transformējas un tiek pielāgotas aktuālajam kontekstam, saglabājot fundamentālos pamatus.

Tikai dialogā būvēta kultūridentitāte, kas balstīta gan tradīcijas pārbaudītajās (ne)mainīgajās struktūrās, gan tradīcijas ierāmējuma noteiktajās kreativitātes izpausmēs ir dzīvotspējīga un mūsdienu kultūras kopainā inovatīva. Šobrīd latviskajai kultūridentitātei ir iespēja, saglabājot neatņemamo pagātnes mantojumu, veidoties jaunā, demokrātiskā vidē, kurā pozitīvs kultūridentitātes pozicionējums ir garants veiksmīgai un radošai attīstībai. Apzinot reģionālo kultūru lokālo kolorītu un saglabāto tradīciju dažādību, var sākties jauns posms etniskumā balstītas patības un pašapziņas konstruēšanā, nostiprināšanā un iekļaušanā modernās pasaules daudzveidībā.

*Zenta Broka-Lāce, Mg.hist.,
Ģederta Eliasa Ķelgavas
Vēstures un mākslas muzejs*

Arheoloģija un māksla Latvijā

Arheoloģijas un mākslas korelācija Latvijā parādās dažādos līmeņos. Visupirms mākslinieki tiek piesaistīti, lai fiksētu atradumus un veidotu dažādas rekonstrukcijas, grāmatu ilustrācijas un muzeju ekspozīcijas. Līdztekus mākslas un mākslinieku ekspluatācijai zinātnisku mērķu sasniegšanai, eksistē arī pretēja kustība – mākslinieki izmanto arheoloģisko materiālu un zinātnes atklājumus savu radošo ieceru un fantāziju īstenošanai.

Raugoties no arheoloģijas zinātnes viedokļa, neprecīzas arheoloģisko tērpu stilizācijas kino vai kāda arheoloģiska perioda patvaļīgs atainojums literārā darbā var kļūt par potenciālu avotu kļūdainiem priekšstatiem un pārpratumiem, kas dzīvo pat gadu desmitiem ilgi. No otras puses, arheologiem nav tiesību aizliegt sabiedrībai brīvi rīkoties ar savu pagātni un tās interpretācijām.

Referātā sniegts ieskats Latvijas arheoloģijas un mākslas vēsturiskajā līdzāspastāvēšanā no 19. gs. līdz mūsdienām, pievēršoties atsevišķiem sadursmes punktiem un kuriozitātēm.

*Edīte Parute, Mg.art.,
Latvijas Mākslas akadēmija*

Pilsētnieku tērpsnāns daudzveidības aina J. K. Broces zīmējumos (18. gs. 70.–90. gadi). Kopīgais un atšķirīgais šodienas ielu modē

Baltijas novadpētnieka Johana Kristofa Broces (*Johann Christoph Brotze*, 1742–1823) atstātais mantojums – zīmējumu kolekcija *Sammlung verschiedener Liefländischer Monumente, Prospective, Wapen, etc. (Monumente)* kas desmit sējumos glabājas Latvijas

Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā bija viens no 18. gs. Rīgas iedzīvotāju tērpsnāns paradumu ainās rekonstrukcijas posma svarīgiem izziņas avotiem, kuru referāta autore plašāk skatījusi promocijas darbā "Rīdzinieku modes tērpa vēsturiskā evolūcija (13.–18.gs.) vizuālās kultūras un sociāli ekonomiski faktoru kontekstā".

Broces atstātais mantojums šodienas pētniekam sniedz vizuāli saistošu vēstījumu par 18. gs. otrās puses pilsētnieku un pilsētas viesu tērpsnāns paradumiem, piedāvājot arī dažādas iespējas šī materiāla interpretācijai. Plašākā skatījumā tas ir stāstījums par 18.gs. beigās Rīgā valkātajiem tērpiem, to vizuālajām īpatnībām, laikmetu, sava laika pilsētnieku ikdienas gaitām, sadzīves ieražām, izklaidi un sociālo pārmaiņu fonu.

Šoreiz referāta autore ir vērsusi uzmanību uz to, ka Broce savulaik ir darbojies gluži kā mūsdienu ielu fotogrāfs, ar savam laikam pieejamiem līdzekļiem dokumentēdams un aprakstīdams tērpsnāns paradumus pilsētā, kura gadsimtiem ilgi nonākusi saskarē ar Rietumu un Austrumu tirdzniecības interesēm. Tajā uzskatāmi tika atspoguļotas dažādu sociālo slāņu tērpsnāns īpatnības un sava laikmeta aktuālāko modes tendenču adaptācija rokoko un klasicisma motīvu sintēzes laikā.

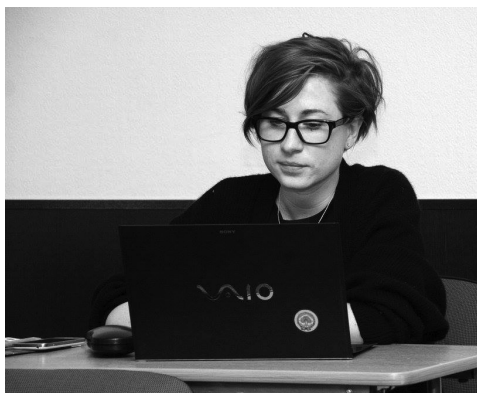
Broces vērojumi Rīgas ielās 18.gs. beigās lika aizdomāties par šodienas ainām pilsētvidē. Diskursa analīzes ietvaros modes pētniekam saistoša šķita īpaša vizuālā koda meklēšana, cenšoties identificēt līdzīgo un atšķirīgo 18. gadsimta beigu un šodienas ielu modē. Minētās tēmas ietvaros būtiskas šķita nevis formālās tērpu īpatnības, bet gan pilsētnieku tērpsnāns paradumi sava laika vizuālās kultūras un sociāli ekonomisko faktoru kontekstā.

Referātā galvenokārt skatītas personas sociālo stāvokli raksturojošas tērpsnāns paradumu līdzības un atšķirības 18.gs. beigās un 21.gs. sākumā, meklējot tos motīvus tērpā, kuri ļautu izdarīt noteiktus secinājumus. Vizuālais naratīvs ļauj noteikt personas nodarbošanos, izdalot atsevišķus elementus tērpā vai tā koptēlā, tērpa un ķermeņa valodas mijiedarbībā, kā arī noteikt vietas (kur tērps tiek valkāts) un laika ietekmi mūsdienu pilsētnieka ārieni u.c. faktoru lomu. Referāta mērķis bija radīt jaunas iespējas saistīt pagātnes tērpsnāns paradumus ar laikmetīgās ielu modes izpausmēm un noskaidrot, kā mūsdienīgs pilsētnieks pilsētas vidē veido neverbālu priekšstatu par sevi.

Surveying folk and popular medicine in Latvia. Some reflections on ethnographic records from 1928 and 2017

In this paper it is intended to explore two sets of ethnographic records on folk and popular medical practices and health beliefs in Vidzeme, Latvia. The first set, available from the Latvian National Museum of History, dates back to the late 1920s when a series of state-sponsored ethnographic field trips were carried out in many parts of Latvia, including Cēsis and Madona districts in 1928. The second set was gathered in summer of 2017 in a number of parishes in Vidzeme, and the author was one of the fieldworkers this time. The records will be examined drawing on Arthur Kleinman's famous classification (1984) of healthcare and healing systems into professional, folk, and popular sectors. The major shifts will be outlined that have taken place in ethnographic field research on health care practices in Latvia over the period of previous 90 years. A particular attention will be paid to the ways in which the divergent theoretical and methodological approaches have brought into ethnographer's focus different questions of relevance. It will be suggested that the crucial difference concerns the readiness of the ethnographer and the informant to draw on their shared experiences of health care and healing. To conclude, the limitations of short-term ethnographic fieldtrips for the purpose of in-depth studying popular medical practices will be outlined.

*Agita Lūse, PhD,
Kristine Rolle, Mg.sc.
Rīgas Stradiņa universitāte*

*Marina Gehta,
Mg.philol.,
Svetlana Pogodina,
Dr.philol.,
Muzejs "Ebreji Latvijā",
Latvijas Universitāte,
Humanitāro zinātņu
fakultāte, Rusistikas un
slāvisistikas nodaļa*

"Ebreju miestniņš" Latgales iedzīvotāju atmiņās

Kopš 2011. gada muzejs „Ebreji Latvijā” sadarbībā ar Starptautisko Jūdaikas zinātnisko centru „Sefer” (Maskava, KZA) organizē etnogrāfiskās ekspedīcijas Latgales mazpilsētās un veic lauka pētījumus Rīgā un Izraēlā. To mērķis ir pierakstīt Latgales ebreju atmiņas par ebreju tradicionālo dzīvi un folkloru, kā arī viņiem līdzās dzīvojušo citu tautību cilvēku atmiņas un priekšstatus par ebrejiem.

Ekspedīcijām Latgalē tika izraudzītas vietas, kurās pirms Otrā pasaules kara dzīvoja liels skaits ebreju un kurās ebreji veidoja mazpilsētas tēlu un noteica tās dzīves specifiku (Preiļi, Krāslava, Višķi, Subate, Dagda, Ludza, Rēzekne, Kārsava, Zilupe, Varakļāni u.c.). Intervējamie pārsvarā ir 1920.-1940. gados dzimušie ebreji, latvieši, krievi, baltkrievi, poļi, u.c. tautību cilvēki.

Viena no galvenajām lauka pētījuma tēmām ir respondentu lokālā identitāte un atmiņas, kas ir saistītas ar viņu dzimto pilsētu, tās kopējo tēlu, struktūru un lokālo tekstu. Gan ebreji, gan citu tautību intervējamie bieži atzīst, ka, ņemot vērā lielo ebreju iedzīvotāju skaitu Latgales mazpilsētās pirms Otrā pasaules kara, tās tika sauktas par „ebreju pilsētām” vai „ebreju miestniņiem”. Piemēram, daudzi respondenti min

parunu „Преи́ли, Ви́шки, Рибини́шки – все еврейские городишки” (lat. „Preiļi, Višķi, Ribiniški – visas ebreju pilsēteles”).

“Ebreju miestiņa” (jidišā „Štetl”) kultūra un tradicionālā dzīve ir plaši pētīta. Kā būtiskāko pētījumu vidū jāizceļ M. Zborovska un E. Hercogas 1952. g. izdots darbs “Life is with People: The Culture of the Shtetl” („Dzīve ar cilvēkiem: štetla kultūra”), kā arī var minēt S. Kasova (*Kassow*) ievadu S. T. Kaca (*Katz*) grāmatai “Shtetl. New Evaluations” (“Štetls. Jaunie vērtējumi”), 2006, kurā viņš apraksta tipiskā „ebreju miestiņa” struktūru. Latgales mazpilsētas 1920.-30. gados pilnīgi atbilst „ebreju miestiņa” aprakstam.

Taču tieši Latvijā savāktais materiāls vēl nav pētīts. Referātā tiks aplūkots un analizēts materiāls, kas tika savākts etnogrāfisko ekspedīciju gaitā no 2011. g. līdz 2017. gadam, aprakstot nevis ebreju mazpilsētas tradicionālā dzīve kopumā visos aspektos, bet akceptējot tieši “ebreju miestiņa” kultūras telpu iedzīvotāju atmiņas.

*Māra Urtāne, Dr.arch.,
Latvijas Lauksaimniecības
universitāte*

Gulbenes pilsētas ainavas tēla veidošanās

Gulbenes pilsētas ainavas tēla veidošanā mijiedarbojas privātie vai individuāli un publiskie vai sabiedriskie aspekti. Pilsētas ainavā dominē līdzenuma un mitru plāvu teritorijas, kurai no austrumiem pieslēdzas meža masīvs – parks. Kā pārsteidzošs kontrasts ir upītes grava ap baznīcu un mākslīgi veidotie pauguri pils parkā. Pilsētas centra apbūves ainavu bagātina divi nelieli parki: centrālais ar regulāru struktūru, kas orientēta uz centrālo objektu – strūklaku un jaunatnes parks ar plastisku divdaļīgu plānojumu – ēnainu kokaudzi un saulainu plāvu ar puķēm un strūklaku. Katrā parkā un arī nelielajos skvēros kā krāsains akcents ir puķu dobes ar tradicionāliem mājas dārzu ziediem un tradicionālu kopšanas veidu. Skvēri un parki ir atvērti skatiem no ielām, savukārt privātie dārzi atrodas aiz augstiem, labi koptiem, cirptiem, galvenokārt liepu dzīvžogiem. Līdz ar to kopējais ielu ainavas tēls vasarā dominē ar zaļu augu krāšņumu. Mitrā apkārtnē un vēsturiskās ainavas veidošanas tradīcijās un saimnieciskā darbība veicinājusi daudz dīķu izveidošanu, daļu no tiem jau tradicionāli izmanto atpūtai vai makšķerēšanai, citiem tiek meklētas jaunas izmantošanas iespējas, piemēram, peldvietai. Publiski atvērtie stādījumi raksturojas ar stādītiem jauniem kokiem. Gulbenes ainavas tēla būtiska sastāvdaļa ir Stacijas iela ar dzelzceļa infrastruktūras elementiem, stacijas laukumu kā transporta mezglu, kurā redzami gan vēsturiski elementi, gan moderni dizaina risinājumi. Iedzīvotāji labā laikā labprāt atpūšas meža parka labiekārtotajā daļā ar takām un soliņiem pie dīķiem, sēž pils parka pakalnu nogāzēs un pilsētas centrā pie strūklakām. Savukārt pilsētas viesus vairāk piesaista pils ansambļa ēku drupu daļa un vēsturiskais mazbānītis stacijā. Kopējais pilsētas ainavas tēls veidojas no 3 galvenajiem komponentiem, kas praktiski savstarpēji nepārklājas: muižas vēsturiskā kompleksa, pilsētas centra un dzelzceļa.

*Aukse Noreikaite, MA,
Vitauta Dižā universitāte*

Lietuvas un Latvijas pierobežas iedzīvotāju etniskās identitātes izpaušme ikdienas kontekstos

Valstu pierobežas teritorijās notiek sarežģīti etniskie procesi – te saskaras dažas etniskās grupas, kuras ne tikai blakus dzīvo, bet arī pastāvīgi komunicē. Tieši caur ikdienas kontaktiem, saskaroties ar *citādību*, izpaužas konkrētas zīmes, kas apzīmē etnisko grupu identitāti. Referāta mērķis ir, balstoties uz lauka pētījumiem, kas tika veikti 2009.–2017. gadā Lietuvas un Latvijas pierobežā, atklāt kā pierobežas ikdienas kontekstos izpaužas iedzīvotāju etniskā identitāte.

Identitāte un ikdiena ir, tā kā divos atšķirīgos līmeņos un izskatās, ka šādi jēdzieni ir absolūti pretstati. Daudzi identitātes pētnieki ikdienai lielu nozīmi nepiešķir, bet identitātes izpaušmes meklē neparastos indivīdu dzīves notikumos un identitātes zīmēm, kas tiek atrastas visbiežāk, ir stiprs simboliskais lādiņš. Galu galā pati identitāte ir saprotama kā īpašos momentos piedzīvojama parādība.

Pierobežas konteksts uz identitāti ļauj paskatīties mazliet citādi. Te par īpaši svarīgu kļūst Fredrika Barta teorija par identitātes konstruēšanu velkot sociālas robežas sociālajā telpā (*Barth 1969*). Pierobežas telpā visspilgtāk atklājas dažādu etnisku grupu attiecības, un šādas attiecības visbiežāk notiek arī ikdienas telpā. Pierobežā, kur dzīvo un kontaktē dažas etniskās grupas, kur ikdienā bieži saskaras *citi* un citādi *citi* var atklāties pilnīgi citādas viņu etniskās identitātes pazīmes ne kā monoetniskajā vidē. Pētījumā tika ievērots, ka pierobežas iedzīvotājiem ir tieksme vilkt robežas izmantojot robežzīmes, kas saistās ar ikdienas telpu – pārtika, apģērbs, sadzīve, ikdienas uzvedība un situācijas, ikdienā lietojama valoda. Caur

robežzīmēm tiek skaidri parādīta ikdienā sastopama *ciņu citādība*, kā arī tiek akcentētas etniskai grupai raksturīgas vērtības, kas palīdz konstruēt tās identitāti.

*Kristīne Milere, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Āzijas mākslas artefaktu pētniecības problēmas un to iespējamie risinājumi

Tradicionālo kultūru, tai skaitā arī Āzijas, mākslas darbi tiek radīti ciešā saiknē ar mākslas darba radītāja vidi, reliģiju, pārmantotām tradīcijām. Tie saistīti ar šo cilvēku ikdienas dzīvi un rituāliem. Tradicionālo kultūru radītajos mākslas darbos atrodama daudz dziļāka jēga un nozīme, ko, aplūkojot priekšmetu muzejā vai kādā izstāžu zālē, mēs sajūtam, varbūt nojausām, bet tā līdz galam nesaprotam. Mūsdienų globālo pārmaiņu laikmetā muzejam ir jāspēj tā apmeklētājiem sniegt ne tikai estētisku baudījumu, bet arī pēc iespējas objektīvāku un vispusīgāku informāciju. Tomēr bieži vien tieši attiecībā uz dažādu tradicionālo kultūru priekšmetu attēlojumu var redzēt to, ka ne Rietumu kultūras tiek aplūkotas caur Rietumu kultūras prizmu, izmantojot uz Rietumu kultūru attiecināmo terminoloģiju un skaidrojumus, vai pat, raksturojot artefaktus, balstīties stereotipos. Lai risinātu šādas situācijas ir nepieciešams iezīmēt galvenās problēmas tradicionālo mākslu pētniecībā un meklēt iespējamos risinājumus, tiecoties pēc vienotas metodoloģijas izveides. Referātā tiks analizētas dažādas Āzijas mākslas pētniecības problēmas un piedāvāti iespējamie šo problēmu risinājumi, izmantojot Latvijas Nacionālā mākslas muzeja (LNMM) Āzijas dekoratīvi lietišķās mākslas kolekcijas mākslas darbu piemērus. LNMM krājumā ir viena no lielākajām Austrumu tradicionālās mākslas kolekcijām Baltijā un tai ir liels izpētes potenciāls un perspektīva, tomēr šobrīd tās izpētei pietrūkst tieši metodoloģiskās bāzes.

*Santa Jansone, Mg.hist.,
Latvijas Universitātes
Vēstures un filozofijas
fakultāte*

Tekstiliju nospiedumi un mineralizētās tekstilijas Grobiņā – ieskats skandināvu izmantotajos audumos

Analizējot Grobiņas arheoloģiskās senlietas, ir secināts, ka vairāki fragmentāri metāla priekšmeti, it īpaši tie, kas identificēti kā juvelierizstrādājumu un ķiveres daļas, ir saglabājuši tekstilmateriālu nospiedumus. Ņemot vērā tekstilmateriālu atradumu retumu kremācijas apbedījumos, tādi nospiedumi ir svarīga informācija par tekstilijām, kas lietotas Grobiņas skandināvu kolonijā, jo īpaši izmantotajiem auduma veidiem. Vairākos gadījumos bija iespējams noteikt diegu vērpuma virzienu, blīvumu un pavedienu skaitu audumā. Skatot šos fragmentus (juvelierizstrādājumu, ķiveres fragmenti, ieroči utt.) kontekstā, ir iespējams izvirzīt hipotēzi par attiecīgā auduma iespējamo funkciju. Referātā tiek apskatīti vairāki Grobiņas skandināvu apbedījumos atrastie audumu nospiedumi vai mineralizētie audumi, noteikti visbiežāk izmantotie audumu veidi, to kvalitāte un izvirzītas hipotēzes par iespējamo izmantojumu.

*Uģis Nastevičs, Mg. paed.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Sakrālā telpa latviešu un japāņu autohtonās relīģijas' (atjaunoņņu) tradicionālajās rituālajās praksēs

Autohtono reliģiju atjaunoņņu sakrālo būvju celtniecības un starpkultūru saskarsmes ar Japāņu aktivizēšanās Eiropā pēdējā piecgadē, kā arī konstatētās latviešu un japāņu autohtonās reliģijas konceptuālās līdzības un paralelitāte

attīstībā noteica referāta mērķi – salīdzinoši pētīt sakrālo telpu latviešu un japāņu autohtonajā reliģijā. Uzdevumi – aprakstīt vēsturisko attīstību, sakrālās telpas funkcionāli mainīgo dabu tradicionālajās rituālajās praksēs, arhitektoniskos risinājumus latviešu un japāņu autohtonajā reliģijā. Koku un akmeņu sakralitāte, apbedījuma formas rekonstrukcija džumokusō kā mūsdienu eko domāšanas izpausmē, sakrālo telpu veidojošie aspekti, Rāmava kā ilustratīvs piemērs, svētnīcu būvju attīstība un to pieteikumi (piemēri) mūsdienās – autohtono reliģiju atjaunošanās.

*Maija Dziesma, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Kultūrrelatīvisma princips kā sadarbību veicinošs faktors multinacionālā civilo un militāro misiju vidē

Latvijas karavīru un civilpersonu sadarbību ar citu kultūru pārstāvjiem daudznacionālajos koalīcijas spēkos un misiju mērķa valstīs ietekmē dažādi kultūras aspekti. Tendence vērtēt svešas kultūras un visas sabiedriskās parādības un procesus pēc savas etniskās kultūras vērtību skalas var būt traucējošs faktors gan citas kultūras izpratnē, gan arī lai saprastu paņēmienus, kuros otra puse var izmantot komunikācijas laikā. Nacionālo kultūru atšķirības ietekmē civilo un militāro operāciju efektivitāti multinacionālo spēku vidē, jo vārdi un rīcība dažādās kultūrās var tikt interpretēti dažādi. Atšķirīgā kultūras kontekstā ir nepieciešama risinājumu dažādība. Strādājot multikulturālā vidē, kultūras nacionālo īpatnību konstatēšana, pārzināšana un izpratne ir svarīga, lai veidotos efektīva, uz rezultātu vērsta komunikācija ar starptautiskajiem partneriem.

Lai noskaidrotu, kādas problēmas komunikācijā un mērķa sasniegšanā var radīt atšķirīgas vērtības un notikumu uztvere, autore intervēja trīs Baltijas valstu pilsoņus, kas dzīvo Lielbritānijā, ar mērķi atspoguļot atsevišķas britu specifiskās kultūras un saskarsmes īpatnības latviešu, lietuviešu un igauņu skatījumā. Saskaņā ar kultūrrelatīvisma principu cilvēka

uzskati un darbības ir jāizprot no viņu kultūru skatupunkta, tādēļ autore mēģināja aprakstīt minēto kultūru atšķirības, kas radušās vēsturisko notikumu un apstākļu ietekmē. Balstoties uz kultūras teorētiku atziņām, kas ņemtas par pamatu nacionālo kultūru iezīmju noteikšanai, tika analizēta un interpretēta informācija, kas iegūta, veicot daļēji strukturētas intervijas. Izmantojot iegūto informāciju (fakti, notikumu un gadījumu apraksts, sajūtas, uztvere, vērtējums) tika ieskicēta kopaina gan attiecībā uz iespējamiem riskiem, gan uz ieguvumiem Baltijas valstu un Lielbritānijas pārstāvju savstarpējā komunikācijā starptautiskajās civilajās un militārajās misijās.

*Juris Urtāns, Dr.hist.,
Dr.habil.art., Latvijas
Kultūras akadēmija*

Sāvienas ezera arheoloģija un folklorā

Sāvienas ezers (Madonas novads Ļaudonas pagasts, agrāk Madonas apriņķis Sāvienas pagasts) folklorā nav plašāk pārstāvēts, tomēr esošie pieminējumi par Sāvienas ezeru kā lidojošo ezeru, tā vārda uzminēšanu un māju aplīcināšanu visumā ir raksturīgi Latvijas ezeriem ar ezermitnēm. Balstoties uz folkloru, vietējiem nostāstiem, arheoloģisko vietu izvietojuma likumsakarībām, 2014. gadā Sāvienas ezera gultnē zemūdens izlūkošans rezultātā tika atklātas cilvēka klātbūtnes pazīmes. Turpmāko triju gadu pētījumi Sāvienas ezerā un tā krastos, ezera dibena grunts pārlūkošanai izmantojot zemūdens ežektoru, parādīja, ka ezera rietumu krasts m. ē. l g. t. ir bijis blīvi apdzīvots (Ozolmuižas, Rubeņu, Ezernieku (Jakstiņu) apmetnes, Jokstu kapulauks). Cilvēku aktivitātēs tika izmantots arī Sāvienas ezers, kur koka pāļi un vēlā dzelzs laikmeta senlietas konstatētas ezera vidusdaļā pie Rubeņu mājām, bet ezera dienvidu daļā pie Ezerniekiem uz sēkļa gala 1,5 – 2,5 m dziļumā konstatēta sākumā par "Sāvienas ezermitni" nodēvētā vieta, kur zem ūdens konstatēja mietu rindas, dažādus kokus, degušus pavardu akmeņus. Gan Rubeņu, gan Ezernieku (Jakstiņu) apmetņu kultūrslāņi, kas fiksēti ezera krastā, turpinās zem ūdens līmeņa, tomēr pagaidām nav skaidrs, vai tie ir bijušas tradicionālas apmetnes, kuras vēlāk daļēji pārsedzis ezera ūdens, vai arī apmetnes jau savā pastāvēšanas laikā daļēji atradās ezerā. Šķiet, ka apdzīvotība vai vismaz cilvēka klātbūtne pie un Sāvienas

ezerā ir ļoti ilglaicīga, par ko liecina ar mezolītu datējams kaula rīka atradums ezera gultnē, "Sāvienas ezermītnē" iegūtās ogles radiokarbons datējums (4510 ± 55 gadi), kas attiecas uz neolītu, ar m. ē. I g. t. datējama keramika apmetnēs Sāvienas ezera rietumu krastā, ar vidējo un vēlo, bet, iespējams, arī ar agrāku laiku datējamie Jokstu senkapi tiešā "Sāvienas ezermītnes" un Ezernieku (Jakstiņu) apmetnes tuvumā, kā arī Jokstu senkapu agro viduslaiku respektīvi 13.–14. gs. apbedījumi, kas iezīmē jau jaunāku apdzīvotības loku. Sāvienas ezers 20. gs. vidū ir pazemināts par apmēram 0,5 m; agrāko laiku ezera hidroloģiskais raksturojums nav zināms.

*Ieva Vitola, Dr.art.,
Latvijas Kultūras
akadēmijas Zinātniskās
pētniecības centrs*

Sāvienas folklorā. 2016. gada vākums

2016. gada vasarā Madonas novada Ļaudonas pagasta Sāvienā notika Latvijas Kultūras akadēmijas rīkoti lauka pētījumi, kuru ietvaros tika izziņāts Sāvienas ezera un tā apkārtnes kultūrvēsturiskais mantojums. Ekspedīcijas laikā tika satikti 38 sāvēnieši, dokumentējot mutvārdu liecības saistībā ar Sāvienas ezera ainavu. Tika pētīti apkārtnes vietvārdi un pierakstītas atmiņas un stāsti gan par Sāvienas ezeru, gan arī dažādiem šīs puses notikumiem un vietām senākā un ne tik senā pagātnē. Ekspedīcijas ietvaros Latvijas Kultūras akadēmijas studenti un pasniedzēji izziņāja arī vietējās tradīcijas.

Raksturojot 2016. gada Sāvienas ekspedīcijas vākumu, atsevišķi izdalāma Sāvienas ezera folklorā, kas ietver gan teikas un nostāstus par ezera rašanos, pazemes eju (tuneli) zem ezera, gan vietvārdu kopumu, kas ar sēkļu, dziļāko vietu, krasta objektu, piemēram, peldvietu nosaukumiem iezīmē ezera topogrāfiju. Ar Sāvienas ezeru saistīti arī stāsti par makšķerēšanu, kas ietver noteiktu vārdu krājumu, kas raksturīgs šai nodarbei (ventere, ūda, vedīte, tina, šķaunace u.c.). Intervijās ar teicējiem pierakstīti vairāki stāsti par nelaimes gadījumiem ezerā. Mutvārdu liecībās zīmīgu vietu ieņem vietējo iedzīvotāju atmiņas par laiku, kad Sāviena bija saimnieciski aktīvs centrs. Mutvārdu liecībās dominē stāsti par pienotavu, kas bija ierīkota Sāvienas muižas kungu mājā, kur otrā stāvā virs piena produktu ražotnes atradās Sāvienas

klubs – savulaik iecienīta kultūras un sporta dzīves vieta. Starp dokumentētajām mutvārdu liecībām, kas raksturo tradicionālo kultūru Sāvienā (svētku svinēšana – Lieldienas, Jāņi, kāzas, Jaunības svētki) paaudzēs mantotas un praktizētas ēdienu receptes, tautas medicīna u.c.), izceļama joprojām saglabātā, mūsdienās izzūdošā tradīcija – eglīšu dedzināšana otrā dienā pēc bērēm aizgājēja mājās. Sāvīniešu folkloras vākumā pierakstīta ne tikai vietējā izloksne ar īpatnu vārdu krājumu (kāpi, dorbs, molka, tēte, liena u.c.), bet arī ikdienā izmantoti izteicieni – sēdēšu kā zvirbulis rindā, uzlika jumtu par siļķēm, Ulmaņa maize kaulos, piekūsis kā vecs āzis u.c.

Referāta ietvaros galvenokārt tiks raksturots 2016. gadā dokumentētais Sāvienas folkloras vākums, atklājot arī iepriekš pierakstītās liecības Sāvienas apkārtnē, kas glabājas LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuvē.

*Iveta Tāle, Mg.art.,
Latvijas Kultūras
akadēmija*

Tradicionālā mūzika Sāvienā

Referāts sniegs sistemātisku pārskatu par Madonas novada Ļaudonas pagasta Sāvienā fiksēto tradicionālo mūziku, tās tradicionālajiem kontekstiem, muzicēšanas tradīcijām un teicējiem, kā avotus izmantojot vispirms jau Latviešu folkloras krātuves arhīva materiālus, bet detalizētāk analizējot tieši 2016. gada vasarā Vidzemes kultūras programmas projekta „Sāvienas ezera kultūrvēsturiskais mantojums” ietvarā veiktā lauka pētījuma, kurā piedalījās Latvijas Kultūras akadēmijas studenti un docētāji (arī referāta autore), materiālus.

*Zane Grigoroviča, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Blāva gaisma Sāvienas muižas tukšajos logos. Daži fakti par Sāvienas muižu un Helmersenu dzimtu

Sāvienas muiža (*Sawensee*) ir viena no daudzām 19. gadsimtā pārbūvētajām muižām. 2016.gada vasarā Latvijas Kultūras akadēmijas organizētajā ekspedīcijā Sāvienas ezera krastos aktualizējās jautājums par kultūras mantojuma izpētišanu, saglabāšanu un popularizēšanu. Sāvienas muiža ir viena no tām lokālajām kultūrzīmēm, kuras vēsturiskajai izpētei jāvelta īpaša uzmanība, lai varētu veidot kultūrvēsturē balstītu mūsdienu identitāti.

Līdz mūsdienām nav saglabājies Sāvienas muižas arhīvs, arī pati muiža, vairākkārt pārbūvēta, ļauj vieglāk *nolasīt* 20. gadsimta kultūrslāni, liedzot iespēju precīzi dokumentēt un vizualizēt senāku laiku liecības. Turpinot iepriekšējā gada pētījumu, kurā autore analizēja Sāvienas muižas arhitektonisko specifiku, arī šajā referātā izpētes centrā ir muižas vēsture.

Lai kaut fragmentāri varētu rekonstruēt muižas vēsturi, referātā izmantoti vēstures avoti: Latvijas Valsts vēstures arhīva dokumenti (Zemes ierīcības departamenta Muižu sadalīšanas lieta, Dvēseļu revīziju grāmatas), Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas arhīva dokumenti, periodiskajos izdevumos publicētie raksti, kur minēta Sāvienas muiža un īpašnieki Helmerseni. Kopš 1660. gada 29. novembra, kad Sāvienas muiža nonāk Johana Helmersena (*Johann von Helmersen (Helmes)* 1622-1673) īpašumā, līdz 20.gadsimta sākumam te saimnieko Helmersenu (*von Helmersen*) dzimtas pēcteči. Epizodiskas liecības par Sāvienas muižas vēsturi atrodamas Johana Vilhelma Krauzes atmiņās, kas tapušas laika posmā no1792. gada februāra līdz 1796. gada aprīlim

(*Johann Wilhelm von Krause. Erinnerungen*). Pētot Helmersenu dzimtas koku, uzmanība veltīta Pēterim Karlam fon Helmersenam (*Peter Carl von Helmersen (1805-1889)*), kura dzīves laikā 19.gadsimta vidū pārbūvēta Sāvienas muiža, kā arī Reinholdam Fridiham Helmersenam (*Reinhold Friedrich Nikolai von Helmersen 1859-1928*), iespējams, pēdējam muižas īpašniekam, kurš veicis arheoloģiskos izrakumus Jokstu (Sāvienas) senkapos.

Referāts noteikti neatklāj muižas vēsturi kopainā, hronoloģiskā secībā, taču, aktualizējot atsevišķus kultūrvēsturiskus faktus, ļauj ieraudzīt Sāvienas muižas vēsturi plašākā Eiropas kultūras mantojuma kontekstā.

**KULTŪRAS
UN MĀKSLAS
SOCIOLOĢIJA,
KULTŪRPOLITIKA,
KULTŪRAS
KOMUNIKĀCIJA
MEDIJOS**

*Iveta Kešāne, Dr. art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Nevienlīdzība, migrācija un emocijas: nozīmju veidošana un (re) migrācijas lēmums

Šī prezentācijas mērķis ir apskatīt attiecības starp nevienlīdzību, migrāciju un emocijām. Balstoties uz emigrantu un pālicēju dziļajām intervijām, šī prezentācija parāda nevienlīdzību kā svarīgu migrācijas mehānismu. Migrācijas un nevienlīdzības saiknē, nevienlīdzība ir nozīmīga, nevis strikti ekonomiskā ziņā (kā ienākumu un bagātības nevienlīdzība), bet tāpēc, ka nevienlīdzība ietekmē cilvēku interakcijas sociālos un emocionālos aspektus. Nevienlīdzība izraisa tādas emocijas kā mazvērtīguma sajūta, pazemojums, kauns, kas attiecīgi tālāk negatīvi ietekmē pašapziņu, svarīgu indivīdu motivējošu emociju. Šīs attiecības starp nevienlīdzību, emocijām un migrāciju ir jāsaprot arī noteiktā kultūras kontekstā, jo gan emocijas, gan priekšstatus par nevienlīdzību veido kultūra jeb tas, kam noteiktā sabiedrībā tiek piešķirta nozīme. Prezentācija piedāvā vienu skaidrojumu, kāpēc Latvijas iedzīvotāji, kuri dzīvo un strādā ārvalstīs, atceļ savu remigrācijas plānu. Saskaņā ar emigrantu ikdienas pieredzi, uztveri un nozīmju veidošanu, uzņemšanās sabiedrībās ir mazāk nevienlīdzīgas, un cilvēki šādā sabiedrībā ir tolerantāki savā attieksmē un ikdienas interakcijās. Pozitīvā ikdienas interakciju pieredze ārvalstīs ceļ emigrantu pašapziņu un atgriešanās lēmums paliek mazāk aktuāls.

*Liena Galēja, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Nostalgija pēc nedemokrātiskās pagātnes: metodoloģiskās pieejas meklējumi fenomena pētniecībai

20. gadsimta pirmajā pusē un starpkaru periodā nostalgijas izjūta paradoksālā veidā caustrāvo literatūru un mākslu ar pacifistiskām ilgām pēc zudušās Vecās pasaules un vienlaikus kalpo par iedvesmas avotu agresīvo nedemokrātisko režīmu dzimšanai (Mazower, 1998). 21. gadsimta sākumā nostalgija pēc pagātnes iekļaujas kultūras un sadzīves patēriņa produktu mārketinga arsenālā, kamēr uz nedemokrātisko pagātni, precīzāk, stingrās varas un autoritārisma tendencēm, vērstās nostalgijas instrumentalizācija politisko strāvojumu mērķu sasniegšanai tiek apzināti ierobežota ar demokrātiskās sabiedrības regulācijas metodēm. Vienlaikus Eiropā arvien vairāk novērojamas tendences uz nedemokrātisko pagātni vērstās nostalgijas instrumentalizācijai labējā spārna populistu ideju paušanai publiskajā telpā (Wodak, KhosraviNik, Mral 2013), kas rosināja pētījuma autori pārskatīt šādu tendenču klātesamību Latvijas situācijā. Šajā saistībā autore savam promocijas pētījumam ir izvēlējusies uz nedemokrātisko padomju režīmu vērstās nostalgijas analīzi. Latvijas kontekstā SKDS Sociālās atmiņas pētniecības centra monitoringa ietvaros veiktās aptaujas dati par padomju perioda nostalgiju Latvijā liecina, ka attieksme pret padomju periodu Latvijā ir, pirmkārt, izteikti etnolingvistiski polarizēta, otrkārt, uzrāda tendenci samazināties latviešu tautības iedzīvotāju vidē (SKDS 2010 – 2012, sal. Kaprāns 2013). Tomēr nostalgijas fenomena kompleksā daba un kultūras tradīcijā sakņoto semantisko konotāciju klāsts pieļauj iespēju, ka kvantitatīvie dati var sniegt tikai daļēju priekšstatu par padomju perioda nostalgijas klātesamību un tematizāciju, īpaši saistībā ar latviešu

kopienas gadījumu. Tādēļ ar mērķi pārskatīt uz nedemokrātiskām tendencēm vērstas nostalgijas instrumentalizācijas iespējamību un aktuālo klātesamību Latvijā, pētījuma autore analizē kultūras studijās balstītu kvalitatīvo metožu pielietojuma iespējas un empīrisko pamatojumu uz padomju pagātņi vērstās nostalgijas tematizācijas un instrumentalizācijas kontekstā.

Kaprāns, Mārtiņš (2013). Padomju laika sociālās reprezentācijas Latvijas sabiedriskajā domā (2004–2012). *Latvijas Vēstures institūta žurnāls*, 2013–2 (87). Lpp. 102–138.

Mazower, Mark. (1998). *Dark Continent: Europe's Twentieth Century*. [London]: Penguin books.

Wodak, Ruth, Khosravi-Nik, Majid, Mral, Brigitte (eds., 2013). *Right-Wing Populism in Europe: Politics and Discourse*. Bloomsbury Academics.

*Ojārs Stepens, Mg.hist.,
Mg.art., Latvijas
Univērsitāte / Latvijas PSR
VDK zinātniskās izpētes
komisija*

Kultūras sfēra un totalitāro režīmu specdienestu mantojuma pārvarēšana: Latvijas pieredze Austrumeiropas kontekstā

Ziņojuma tēma saistīta ar aktuālu jautājumu: kā mūsdienu sabiedrībā reprezentējas totalitārās pagātnes mantojums: konkrēti ar padomju okupācijas režīma valsts drošības iestāžu darbību saistītais problēmu kopums: totalitāro režīmu represīvo iestāžu darbības izpratne sabiedrībā, to radītās psiholoģiskās un kultūras traumas pārvarēšana, šo organizāciju darbības valstiskais un sabiedriskais izvērtējums u.c. Pētot minētās konsekvences ir jāņem vērā fakts, ka kontrole pār kultūras nozari bija īpaši nozīmīga totalitāro režīmu politisko un ideoloģisko mērķu realizācijā. Attiecīgi pēc to sairuma tajā ļoti spīlgti izpaudās minētās problēmas. Referāta mērķis ir sniegt ieskatu minētajās norisēs kultūras nozarē Latvijā, skatot tās kā daļu no lielāka līdzīga sabiedriskā, politiska un kultūras dzīves procesa Austrumeiropā.

*Anastasija Baranovska,
Mg.art., Latvijas Kultūras
akadēmija*

Baltijas valstu publiskās diplomātijas tendences 21.gs.

Considering current socio-political situation in the world it should be borne in mind that one of the most effective ways to de-escalate conflicts is culture. However, culture is not only a stowage of historically essential artefacts, but a vital process that operates as a negotiator between actors of miscellaneous national and political interests. Culture is an instrument that is actively being used in Public Diplomacy (PD) – diplomacy between people, not politicians.

Although Europe is believed to be the Old World and cultures that have been emerged and thriven there over the course of centuries have their deep roots and traditions, there is a prodigious diversity between European countries, what the sophistication of cultural diplomacy concerns. There are certain countries in Europe that established their own specific approach dealing with cultural policy, and, on the other hand, there are nations that up to now have not paved their explicit cultural public image that they would like to convey. The former Soviet republics could be considered as the latter ones.

After the decay of the communist apparatus and the restoration of the Independency, Latvia, Lithuania and Estonia were forced to face radical economic and political changes. A great while PD of the Baltics was based on the distancing from the image penetrated with the heavy U.S.S.R. past, on endeavour to define and identify oneself from the ground up, on efforts from the Eastern Europe to become Central Europe or Northern Europe. The core principle that underpins PD of the Baltics lately is branding, and it is rather correlated with the commercial goals than with PD.

The diplomacy of the 21st century is completely different from that one of the 20th century, and the Baltic states are still struggling to find its own niche in the performance of PD.

*Jānis Daugavietis, Dr.Sc.
Soc., Latvijas Universitātes
Literatūras, folkloras un
mākslas institūts / Latvijas
Kultūras akadēmija*

Dziesmu svētku izpēte 50, 100 vai ... gados

Referāta mērķis ir veidot pārskatu par Dziesmu un deju svētku līdzšinējo pētniecību. Lai arī pētījumi un akadēmiskas publikācijas par šo tematu parādījās tikai pirms aptuveni 50 gadiem, žurnālistikas un kritikas laukā pētnieciski un analītiski raksti parādījās praktiski jau sākot ar pirmajiem svētkiem. Šo darbu izpētes uzdevumi ir šādi:

- konstatēt tos autorus, kuri publikācijās un pētījumos gājuši tālāk par vienkāršu svētku un to procesa deskripciju (tādi ir bijuši gan labi zināmi mūzikas vēsturnieki, piemēram, Valentīns Bērzkalns, Oļģerts Grāvītis, Ilma Grauzdiņa, un citu humanitāro vai sociālo zinātņu pārstāvji, piemēram, Tālis Tisenkopfs, Guntis Šmidchens, gan mazāk zināmi autori, tādi kā Jānis Kreicbergs, Jūlijs Sproģis, Oļģegs Pavlovs vai Inta Rasa);
- analizēt svētku interpretācijās valdošos diskursus un konceptualizācijas;
- salīdzināt dažādu autoru paustos secinājumus, meklējot kopīgo un atšķirīgo, tādējādi mēģinot saprast, kuros laukos valda vienprātība, un kuros – vērtējumi daļās (un kā to skaidrot – vai tā ir konkrētu autoru vai konkrētu pieeju/ disciplīnu noteikta deviance);
- meklēt svētku izpētes 'baltos plankumus' vai 'pelēkās zonas', t.i. tematus, kuri praktiski nav analizēti.

Šis izpētes darbs ļauj secināt, ka līdz šim bijis maz akadēmisku, teorijās balstītu Dziesmu svētku pētījumu un publikāciju, allaž ir dominējusi nekritiska vēsturiska deskripcija, kas piedevām tikusi pakļauta vai pakļāvusies attiecīgā laika politiskā režīma ideoloģiskajām vajadzībām. Tajā pašā laikā masīvajā svētku kritikas un analīzes korpusā atrodams pietiekoši daudz vērtīgu ideju un secinājumu, kas noteikti var noderēt arī mūsdienu svētku organizācijas

uzlabošanai. Tiesa, daļa tēzu joprojām uzskatāmas par nepietiekami argumentētām vai pierādītām, un tas savukārt ir uzdevums nākotnes pētniecībai, pārbaudīt tās ar koherentākiem empīriskiem un/ vai teorētiskiem rīkiem.

*Līga Ābele, Mg.iur., Latvijas
Kultūras akadēmija*

Nemateriālā kultūras mantojuma likums atsevišķu publiskās pārvaldes modeļu perspektīvā

Nemateriālā kultūras mantojuma likuma spēkā stāšanās 2016. gada 1. decembrī noslēdza gandrīz 11 gadus ilgušu posmu Latvijas kultūras jomas publiskajā pārvaldē, kopš 2005. gadā Latvija pievienojās UNESCO 2003. gada Konvencijai par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu.

Ministru kabinets 2008. gadā apstiprināja izvēli šīs jomas regulējumu noteikt likumā, un kopš tā laika valsts pārvaldes vadītā procesā ir formulēti vismaz trīs tiesiskā regulējuma iespējamie varianti. Sākotnēji Kultūras ministrijas paspārnē izveidotās darba grupas ietvaros jau darbojās gan valsts pārvaldes institūciju, gan nevalstiskās jomas pārstāvji, tomēr šīs sadarbības rezultātā izstrādātais likumprojekts saturiski būtiski mainījās pēc izvērtējuma starpinstitūciju saskaņošanas procesā Ministru kabinetā, kad par projektu viedokli bija aicinātas paust citas institūcijas, tai skaitā gan no tieslietu, gan no finanšu resora. Valdībā apstiprinātā likumprojekta versija, savukārt atkal piedzīvoja būtiskas izmaiņas pēc tās izvērtējuma politikas veidotāju līmenī Saeimā.

Likumprojekta izstrādes gaita ļauj identificēt dažādus publiskās pārvaldes modeļus raksturojošos elementus un to intensitāti katrā no posmiem: tradicionālais (klasiskais), politiskās pieejas modelis un legālais (juridiskais) modelis

(Rosenbloom, David H.: Public Administration: Understanding Management, Politics and Law in the Public Sector. New York: The McGraw-Hill Companies, Inc., 1998). Piemēram, iesaistīto personu un institūciju pārstāvētās jomas, intereses un to ietekme uz likumprojekta tekstu varētu liecināt par noteiktām likumsakarībām likumprojekta saturā. Dažādās pieejas publiskajai pārvaldei konstatējamas gan likumprojekta tapšana gaitā, gan tā saturā izvēlētajos pārvaldes instrumentos. Konferenču priekšlasījums aplūkotu likuma kā tiesību instrumenta tapšanu un saturu, apvienojot publiskās pārvaldes, kultūrpolitikas un tiesību jaunrades aspektus.

*Līga Vinogradova,
Mg.art., Latvijas Kultūras
akadēmijas Zinātniskās
pētniecības centrs*

Mīts par skudriņām: emociju pieredze tradīcijā

Latvijas simtgades svinību gadā mūs sagaida viens no nozīmīgākajiem latviešu kultūras notikumiem - Dziesmu un deju svētki. LKA īstenotajā valsts pētījumu programmā "Latvijas kultūras tradīciju ilgtspēja inovatīvā vidē/HABITUS" pētnieki analizējuši, kādi aspekti ļāvuši pārmantot šo tik nozīmīgo mūsu tautas kultūras tradīciju – kultūras, sociālie, ekonomiskie, tiesiskie, politiskie, izglītības un tehnoloģiskie. Kvantitatīvie dati iezīmējuši vēl vienu būtisku aspektu, kas radījis jaunus izaicinājumus pētniekiem - dalībnieki kā vienu no lielākajiem ieguvumiem svētkos uzskata spilgtas emocijas, ko nespēj dot nekas cits (LKA 2014). Lai gan emociju pētniecība tradicionāli uzskatīta par psiholoģijas problēmjautājumu, teorētisko pamatojumu un metodoloģiskos instrumentus, kā pētīt emociju lomu kolektīvu kopienā, var dot socioloģija. Emociju pētnieki socioloģijā uzskata, ka tieši ikdienas rituāli ir tie, kas veido pozitīvas emocijas grupā un veicina piederības izjūtu (Turner and Stets 2006). Tā kā iepriekšējie dati norāda uz to, ka svētku tradīcijas pārmantošanā liela loma var būt ne tikai svētkos gūtajām spilgtajām un grūti aprakstāmajām emocijām, bet arī ikdienas praksēs gūtās emocijas var būt par spēcīgu motivāciju iesaistīties svētku tradīcijā un darboties tautas mākslas kolektīvos 5 gadu periodā starp svētkiem (Grinberga 2016), nepieciešams veikt izpēti par emociju lomu svētku tradīcijā.

Par pētniecisko jautājumu izvirzīts - kāda ir tautas mākslas kolektīvu dalībnieku emocionāli nozīmīgākā pieredze kolektīva ikdienas praksēs un Dziesmu un deju svētkos? Pētījuma mērķis ir noskaidrot, kāda ir emociju loma Dziesmu un deju svētku tradīcijas pārmantošanā un saglabāšanā. Empīriskajā pētījumā analizētas 35 dažādu tautas mākslas kolektīvu dalībnieku emocijas par dalību kolektīvā un svētkos. Pētījumā metodoloģija ir balstīta vizuālajās pētniecības metodēs, precīzāk, fotoizdibināšanā jeb foto-intervijā, kur pirms intervijas katram dalībniekam tika lūgts sagatavot fotogrāfijas ar emocionāli nozīmīgākajiem brīžiem kolektīvā un tās pēcāk izmantotas intervijā, lai analizētu emocionāli spilgtākos brīžus kolektīvā. Pētījuma rezultāti liecina, ka emocionāli nozīmīgākā pieredze kolektīva dalībniekiem ne vienmēr ir Dziesmu un deju svētki.

*Kristīne Freiberga, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Ekonomiskās ietekmes novērtēšanas pieeju pielietojums amatiermākslas pētniecībā

Strādājot pie Valsts pētījumu programmas HABITUS pētījuma par amatiermākslas decentralizāciju un analizējot Dziesmu un deju svētku kustību, autore nonākusi pie secinājuma, ka, atšķirībā no daudzām citām Eiropas un pasaules valstīm, Latvijā amatiermākslas kustība ir gandrīz pilnībā pašvaldību un valsts (publiskā finansējuma) uzturēta atbilstoši valsts kultūrpolitikas vadlīnijām un īpaši – Dziesmu un deju svētku likumam. Autorei savas topošās disertācijas ietvaros interesētu noskaidrot, vai ir iespējams izteikt skaitļos, cik liela summa no publiskā finansējuma tiek ieguldīta viena amatiermākslas kolektīva dalībnieka brīvā laika aktivitātes/-šu nodrošināšanā? Attiecīgi pretī būtu nepieciešams pamatojums – kāpēc šī summa ir tik liela (vai maza?), kādu pozitīvu ietekmi (ekonomisku, sociālu, arī kultūras) no šādas indivīda brīvā laika pavadīšanas iegūst valsts, sabiedrība, kopiena un indivīds, un vai šo ietekmi var kvantitatīvi izmērīt?

Pētījuma pirmais posms saistās ar amatiermākslas ekonomiskās ietekmes novērtēšanu, tāpēc autore šajā

referātā, balstoties maģistra darba iestrādēs, vērtēs, kura no esošajām ekonomiskās ietekmes novērtēšanas pieejām būtu piemērotākā amatiermākslas pētniecībai un kādi ir amatiermākslas ekonomiskās ietekmes vērtēšanas riski un problemātika Latvijas kontekstā.

*Sarma Freiberga, Mg.sc.soc.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Cilvēku ar īpašām vajadzībām kultūra kā kultūras daudzveidības sastāvdaļa

Savā referātā vēlos aktualizēt kultūras daudzveidības aspektu, tajā kā vienu no sastāvdaļām iekļaujot cilvēku ar īpašām vajadzībām kultūru, viņu mākslinieciskās prakses, viņu radītos jaunrades darbus dažādos mākslas žanros un literatūrā. Vēlos aktualizēt šo jautājumu tāpēc, ka šodien Latvijā kultūras daudzveidību lielākoties saprot kā etnisko kultūru daudzveidību. Taču sabiedrību veido dažādas sociālās grupas, no kurām viena ir cilvēki ar īpašām vajadzībām, kam ir sava identitāte un līdz ar to arī sava kultūra.

Jāatzīst, ka šis pētāmais jautājums arī citviet pasaulē sāks pētīt salīdzinoši nesen – pagājušā gadsimta deviņdesmitajos gados, kad to aizsāka Stīvens Brauns. Invalīditātes kultūras institūta līdzībinātājs. Viņš ar jēdzienu "invalīditātes kultūra" apraksta kultūru tās plašākajā perspektīvē - kā domāšanas veidu, izturēšanās veidu sadzīvē, valodu utml.

Akceptējot, ka pastāv cilvēku ar īpašām vajadzībām jeb invalīditāti kultūra, tiktu īstenotas invalīditātes tiesības – prasības pēc vienlīdzības, kas izskaustu "atšķirības dilemmu". Cilvēki ar īpašām vajadzībām ar savu atšķirīgo kultūru un valodu (kurlmēmie) var dot nozīmīgu ieguldījumu, parādot, ka cilvēku ar īpašām vajadzībām kultūra ir arī jaunu vērtību radīšana. Savā referētā vēlos pievērsties cilvēku ar īpašām vajadzībām radītajai kultūrai kā mākslas veidiem. Sabiedrībā valdošie morāli ētiskie un vēsturiskie aizspiedumi kavē pozitīvas attieksmes veidošanos pret cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Taču viņu radītie mākslas produkti ir ar pozitīvu pievienoto vērtību, kam varētu būt veicinoša iedarbība uz cilvēku ar īpašām vajadzībām akceptēšanu un pieņemšanu sabiedrībā.

Lai izpētītu Latvijas kultūras iestāžu (kultūras namu, muzeju, koncertzāļu, mūzikas un mākslas augstskolu) pieejamību un atvērību cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, tika veikta telefonaptauja, ar kuras rezultātiem un secinājumiem arī vēlos iepazīstināt auditoriju.

*Ilze Kļaviņa, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Daži ekonomiskie un ideoloģiskie aspekti profesionālās skatuves mākslas piedāvājumā un bērnu auditorijas attīstībā

Referāta centrālais jautājums veltīts sociālo faktoru ietekmes novērtējumam. Vai iespējams definēt "pietiekošs" profesionālās mākslas piedāvājums sabiedrībā. Sociālais pasūtījums un vēsturiskie modeļi, to salīdzinājums. Profesionālu mākslas institūciju un mākslinieku veidoti darbi bērniem dažādās kultūrās un valstīs ir ar atšķirīgu statusu, attīstību, īpatsvaru un nozīmi. Māksla jaunākajiem vienlaikus ar izklaidējošo funkciju veido nākotnes lasītāju, klausītāju, skatītāju ētiskos un estētiskos uzskatus. Sociālas tematikas izrādēm ir sabiedrības integrējoša nozīme, daudzas Eiropas valstis, ASV, Kanāda, Austrālija ar valsts finansējuma programmām paredz pieejamības risinājumu, organizējot viesizrādes skolās un īpaši no kultūras centriem attālās apdzīvotās vietās. Sabiedrībās, kur mākslai jaunākajai auditorijas daļai izvīzīti ideoloģiski mērķi un nodrošināti atbilstoši finansiāli apstākļi, ir stabila profesionāļu darbība. Ja mākslinieki un mākslas institūcijas, kas rada bērniem, iekļaujas tirgus ekonomikas nosacījumos, to darbība ir atkarīga no konkrētām mākslinieciskām/ estētiskām stratēģijām un finanšu iespējām. Kāda ir tradīciju nozīme ģimenes kultūras apmeklējumu norisē. Marketinga un izvēles situācijas. Kāds ir kvalitatīvs piedāvājums no sabiedrības viedokļa. Komercializācijas ietekmes aspekti.

*Elīna Kalniņa, Mg.Art.,
Melānijas Vanagas muzejs*

Mērķauditoriju iesaiste mantojuma pieejamības nodrošināšanā: Melānijas Vanagas muzeja virtuālās ekspozīcijas pieredze

Melānijas Vanagas muzeja virtuālā ekspozīcija vēsta par Latvijas 20.gs. vēstures skarbākajiem notikumiem – padomju okupāciju 1940. gadā un pirmo iedzīvotāja masveida deportāciju 1941. gadā. Muzeja virtuālā ekspozīcija iepazīstina ar piecu deportēto bērnu pieredzi. Par spīti ciešanām un bezcerībai viņi izdzīvoja un neatlaidīgi lauza savu ceļu dzīvī, pārvarēdami šķietami nepārvaramus šķēršļus. Katra bērna stāsts ir varoņdarbs viņa ceļā uz pieauguša cilvēka dzīvi. Varoņdarbs, kas ir Latvijas vēstures mantojuma daļa. Šis mantojums ir nozīmīgs ikvienam no mums, kas dzīvojam šodienas Latvijā un saistām savu nākotni ar Latvijas rītdienu. Lai pievērstu uzmanību cilvēka vērtībai un aicinātu ekspozīcijas apmeklētājus aizdomāties par cilvēka un totalitārās varas attiecībām, kā arī apzināties savas iespējas demokrātiskā valstī, ekspozīcijai dots nosaukums „ESI PATSI!”.

Latvijas sabiedrībā līdzīgi kā citur rietumu modernajā pasaulē dialogs starp vecāko un jaunāko paaudzi ir ļoti vājš. Ekspozīcijas galvenā mērķauditorija ir jaunā paaudze – bērni, pusaudži, jaunieši. Personīgie pagātnes stāsti, kurus atklāj mūsu ekspozīcija, sniedz iespēju jaunajai paaudzei "satikties" un identificēties ar paaudzi, kurai ir nepastarpināta padomju varas represiju pieredze, kas iegūta pirms 65-70 gadiem. Ekspozīcijas izveidē tika iesaistītas 128 galvenās mērķauditorijas pārstāvji. Viņu devums bija nozīmīgs ekspozīcijas tapšanā un mantojuma pieejamības nodrošināšanā galvenajai mērķauditorijai. Aicinu apmeklēt ekspozīciju tās virtuālajā mājvietā www.esipats.lv.

*Andris Kairiņš, Mg. sc. soc.,
Bac. iur., Latvijas Kultūras
akadēmija*

Si vis pacem, para bellum jeb risinājumu attīstība kultūras priekšmetu aizsardzībai Latvijā

Latvija ir maza valsts, taču tās kultūrvēsturiskais mantojums ir bagāts. Tas attiecas gan uz nemateriālo, gan materiālo mantojumu, tajā skaitā kustamiem kultūras priekšmetiem. Kultūras priekšmetu vēsturiskā, mākslinieciskā, zinātniskā, literārā, arī simboliskā, garīgā un citāda vērtība nosaka izteiktu un noturīgu interesi par tiem. Diemžēl šīs pašas īpašības un saistītā finansiālā vērtība pakļauj šos priekšmetus riskam kļūt par likumpārkāpumu objektu.

Referātā tiks apskatīta metodoloģisko, tehnisko, tiesisko un citu risinājumu attīstība kustamo kultūras priekšmetu aizsardzībai Latvijā.

*Agnese Logina, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Radošā brīvība un tehnoloģiju attīstība: tehnikas pieejamības ietekme Latvijas mūzikas videoklipu vēsturē 1980. gadu nogalē

Latvija ir maza valsts, taču tās kultūrvēsturiskais mantojums ir bagāts. Tas attiecas gan uz nemateriālo, gan materiālo mantojumu, tajā skaitā kustamiem kultūras priekšmetiem. Kultūras priekšmetu vēsturiskā, mākslinieciskā, zinātniskā, literārā, arī simboliskā, garīgā un citāda vērtība nosaka izteiktu un noturīgu interesi par tiem. Diemžēl šīs pašas īpašības un

saistītā finansiālā vērtība pakļauj šos priekšmetus riskam kļūt par likumpārkāpumu objektu. Referātā tiks apskatīta metodoloģisko, tehnisko, tiesisko un citu risinājumu attīstība kustamo kultūras priekšmetu aizsardzībai Latvijā.

*Lāsma Bērtule, Bc.art.,
Baltic Analog Lab*

Latviešu kino: autoru politika kā neizbēgama iespēja

Balstoties idejā, ka kopš neatkarības atgūšanas Latvijas kino atrodas universālā autorkino situācijā, un, attiecinot autoru teorijas nostādnes pret nozari kopumā, referātā tiks aplūkotas Latvijas kultūras un kino attīstības stratēģijās ietvertās, kā arī publiskajā telpā paustās pamata vēlmes un uzskati saistībā ar kino. Valsti tādējādi vismaz daļēji iespējams uzskatīt par nacionālā kino autori. Atsaucoties uz franču domātāja Žana Pjēra Vojēra (Jean-Pierre Voyer) tēzi, ka ekonomika pastāv vienīgi kā ideoloģiska ficija, kurā komunikāciju aizvieto preču apmaiņa, tiks attīstīta doma, ka Latvijas kino savā ziņā eksistē ārpus ekonomikas un dominējošās ideoloģiskās sistēmas, sevi ietverot specifiski medijam un tā vietējai situācijai raksturīgu spēju pretoties pastāvošajai realitātei.

*Ilona Audere, Dr.art.,
muzejs "Mencendorfa nams"*

Vitrāža – Kultūrpolitikas savdabīgs medijs. Latvijas piemēri. Tradīcija un mūsdienu interpretācijas

Gadsimtiem sena prakse ir valsts vai tajā funkcionējošas organizācijas kultūrpolitikas centienu atveide plašākai sabiedrības daļai pieejamos mākslas darbos. Rotājot logus baznīcās, rātsnamos, ģildes ēkās, kultūras namos, skolās, bērnudārzos un citās plaši apmeklētās publiskās vietās, vitrāža veic savdabīga medija lomu, paužot noteiktu

kultūrpolitikas programmu. Uzskatāmi piemēri atrodami Latvijas sabiedrisko ēku logu vitrāžu izveides vēsturē, ilustrējot gan lobētas kultūras idejas, gan dažādu kultūru saskarsmi noteiktā laika periodā. Noteiktas tradīcijas un pēctecība savu uzskatu, kultūras izpratnes demonstrējumā saglabājas gan vācu muižniecībās un bruņniecībās, gan Latvijas valsts, gan okupācijas laika un arī mūsdienu Latvijas kultūras ideju propagandas darbos, veidojot raksturīgas sava laika interpretācijas. No tām nozīmīgākās 2017. gadā – jaunizveidotais logs Rīgas Domam.

*Ilze Kadiķe, Mg.educ.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Vizuālo izteiksmes līdzekļu izmantojuma daudzveidība Latvijas stājmākslā (20.–21.gs.)

Mūsdienu pasaulē notiek pastāvīgas un straujas pārmaiņas, tāpēc vērojama pašnoteikšanās un identitātes apzināšanās pieaugoša nepieciešamība. Šajā kontekstā "kultūras izpratne un izpausme" ES izglītības pamatnostādnēs pamatoti nosaukta par kompetenci. Kultūras zināšanas ietver izpratni par lokālo, valsts un Eiropas kultūras mantojumu un tā vietu pasaulē. Tās ietver pamatzināšanas par izcilākajiem kultūras darbiem, tostarp radītiem populārās mūsdienu kultūras un laikmetīgās mākslas jomā. Kultūras izpratnes un izpausmes kompetence nav iedomājama bez indivīda vizuālizpratnes, kas ir specifiska kompetence, kura paredz, ka cilvēks spēj individuāli reaģēt uz radošām izpausmēm vai radoši darboties pats (jaunrade), ka tiek attīstīta paškompetence, ka viņš spēj prezentēt (eksponēt) savu sniegumu un prot sadarboties ar citiem – prasme, kas tiek dēvēta par sociālo kompetenci. Veidojoties vizuālizpratnei svarīgi, lai indivīds spētu izvēlēties veidu un tehniskos paņēmienus, kādos ir iecerēts veidot mākslas darbu – šī prasme tiek dēvēta par metodoloģisko kompetenci u.tml. (Eiropas vizuālizpratnes vadlīnijas, 2016).

Veidojoties izpratnei par estētisko faktoru nozīmi ikdienas dzīvē, attīstās un pilnveidojas arī prasmes, kas saistītas ar snieguma izpausmi, proti, ar indivīda iedzimto spēju izpausties radoši, veikt novērtējumu savam un citu radošajam darbam

un gūt no tā baudījumu. Referātā tiks meklētas atbildes uz jautājumiem – vai gadsimtos koptās idejas par telpisko konstrukciju veidošanu divdimensiju plaknē ir aktuālas arī šodienas radošajos procesos un vai tās palīdz sasniegt veiksmīgu vizuālo komunikāciju? Šos jautājumus var uzdot atkārtoti, jo mainās ne tikai laikmeta uzliktie nosacījumi (instrumenti, materialitāte, izpildījuma nosacījumi u.c.), bet arī vizuālās komunikācijas valoda un tās aktualitātes aspekti kādā noteiktā laikā un vietā. Pētot indivīda (skolēns, mākslinieks u.c.) radošā snieguma pieredzi, piemēram, izanalizējot mākslinieka kā informācijas nesēja izteiksmes līdzekļu kārtošanas principu izmantošanu stājmākslā, var atklāt veiksmīgus vai mazāk veiksmīgus (kas ir veiksmīguma kritērijs?) vizuālās komunikācijas risinājumus jeb vizuālu izteiksmes līdzekļu organizāciju mākslas darbā un atpazīt aizgūtus (varbūt pat neapzināti) mākslas darba uztveri ietekmējošos faktoros un kultūras kontekstus (zīmes, simbolus, arhetipus, vēstījumus. u.c.).

*Arno Marnics, Bc.sc.oec.,
LKA Latvijas Kultūras
koledža*

Latvijas fotogrāfijas ģenēze

Ziņas par fotogrāfijas parādīšanos Latvijas teritorijā saistās jau ar tās pasludināšanas – 1839. – gadu. Līdz ar to Latvijas fotogrāfijas tradīcija ir tikpat sena, kā pasaules fotogrāfijas mantojums. Tajā pašā laikā, vērojot latviešu fotogrāfijas attīstību laika griezumā un salīdzinot to ar pasaules pieredzi, nereti nākas atzīt, ka attīstība nenotiek vienmērīgi un saskanīgi. Pastāv ievērojama plaisa starp plašajā pasaulē notiekošajiem procesiem un to, kas tiek eksponēts Latvijas foto izstādēs.

Protams, fotogrāfija nav saistīta tikai ar to, kas attiecas uz radošo procesu un izstāžu veidošanu. Tā ieņem arī vadošo komunikācijas formu tradicionālajos un sociālajos medijos. Šis apstāklis nebūt neattaisno, bet tieši otrādi – padara vēl nozīmīgāku nepieciešamību izprast tās problēmas, kas ir Latvijas fotogrāfijas pamatā. Rast atbildes uz jautājumiem, kas kavē fotogrāfijas un vizuālās kultūras attīstību Latvijā.

Kā jau katrā organismā, arī fotogrāfijai piemīt kaut kādi priekšnosacījumi dažādām izpausmēm. Tā teikt – iedzimtība. Šī referāta uzdevums ir sniegt atskaiti tieši par Latvijas fotogrāfijas ģenēzi, rast atbildes dažādu priekšnosacījumu pastāvēšanas iemeslam, kas ļautu labāk izprast gan dažādu laika posmu notikumus pagātnē, gan arī noteikt nozares nākotnes virzības ceļa bākas.

*Līga Sakse, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Zieda attēlojuma principi un loģika vanitas žanra fotogrāfijā

Mākslai ir jāattēlo kaut kas, ko nevar nosaukt par triviālu vai racionāliem līdzekļiem tveramu, tāpat tas, ko nevaram piedzīvot realitātē - cita starpā dzīves un nebūtības robeža nāve. Bet attēlojuma veidi, protams, atšķiras: ir mākslas darbi, kuros dzīves īslaicīgums un nāves neizbēgamība ir modelēti kā spēles veids, bet ir arī tādi, kuri par nāvi atgādina netieši - ar alegoriju vai metaforu palīdzību. Pie pēdējiem pieder vanitas. Vanitas ir alegoriski risināta klusā daba, kas kā patstāvīgs un neatkarīgs žanrs radās ap 1550. gadu un visplašāko izplatību guva 16. un 17. gadsimtā Beļģijā un Flandrijā. Tradicionāli šāda tipa klusajā dabā tika iekomponēts cilvēka galvaskauss, nodzisusi svece, mazi griezti ziedi, kā arī citi priekšmeti, kas vedināja domāt vienu: viss un jebkas ir zūdošs.

Referāta mērķis ir veikt pazīstamu ASV, Japānas un Vācijas mākslinieku vanitas kluso dabu salīdzinošo analīzi. Fotografētajos ziedu attēlos tiks nolasīts gan tajos ietvertais kultūrvēsturiskais vēstījums, gan fotogrāfijā lietotie tehniskie izteiksmes līdzekļi, kurus pastiprina dziļi personīgs attēlojums. Iespēju robežās iedziļinoties tajā sociālajā kontekstā, kas licis artefaktu radīt, tiks definēts fotogrāfa radītais uztveramais apzīmētājs un aprakstīts kolektīvajā apziņā reģistrētais „estētiskais objekts”. Mākslas darbi tiks apkopoti pēc atšķirīgiem attēlojuma principiem un iezīmētas galvenās tendences, kas atspoguļotas laikmetīgajā mākslas fotogrāfijā un nav sastopamas agrāk. Rezultātā iegūsim akceptējamu normu kopainu, kura ļaus nošķirt, vai attēls ir mūsdienīgs, vai ne, kā arī uzrādīt noteiktus kritērijus, kas raksturo laikmetīgā jēdzienu.

**STARPKULTŪRU
KOMUNIKĀCIJA
UN VALODAS
NOZĪME
KULTŪRĀ**

*Anita Načisčione, Dr.philol.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Proverbs in the System of Language and Their Creative Use: A Cross-Cultural View

Proverbs are part of folk cultural heritage. They are handed down from generation to generation and retained in the collective long-term memory of a people. Studies of cognitive psychologists and neuropsychologists have proved that proverbs conceptualise personal and social experiences, human behaviour, abstract thought, and the external world. Their research reveals how people think, and their ability to think and reason abstractly (Gibbs and Beitel 2003: 109-115).

Linguistically, proverbs are part of phraseology; they are stable, cohesive combinations of words with a fully or partially figurative meaning. In their base form and core use, proverbs never exceed the boundaries of one sentence. Proverbs are not a stylistic void: their figurative meaning may be based on different stylistic patterns or their combination. For instance:

-- metaphor, e.g., EN *There is no smoke without fire.* LV *Mazs cinītis gāž lielu vezumu.*

-- metonymy, e.g., EN *Two heads are better than one.* LV *Labā roka nezina, ko kreisā dara.*

The basic linguistic understanding of proverbs in both the system of language and their stylistic use will promote understanding of their functioning across the wide diversity of languages and cultures, bringing out similarities in the semantic figurative structure of their base form and their stylistic use in various types of discourses.

The uniqueness of figurative use of proverbs in discourse lies in the creativity of the cognitive mind. Stylistic use of the same

proverb and the same stylistic pattern will yield a different creative form of expression. Novel and inimitable stylistic instantiations emerge in discourse as a reflection of the development of figurative thought.

Illustrations will present both English and Latvian proverbs.

*Elīna Veinberga, Dr.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Who Is Princess Antonomasia and Is Prince Eponym Her Relative?

The main research question of the paper is to explore the theoretical and practical features of metonymy, antonomasia and eponym as stylistic patterns. While metonymy has received considerable attention over the past twenty years, antonomasia and eponym remain underexplored stylistic patterns.

I believe that metonymy is a broader concept that includes antonomasia and eponym as subtypes, and metonymy can be used as an umbrella term. In metonymy mapping occurs within one conceptual domain when one entity stands for another entity. To denote the structure of metonymy in a generalised way we can use A (vehicle entity) that stands for A1 (target entity) (Veinberga 2014: 184). There is a mapping from the vehicle entity to the target entity (Kövecses 2002: 148).

For instance, Wales defines antonomasia as "substitution of an adjective phrase or noun phrase for a well-known proper name". It could also be "the use of a proper name generically as a common noun, to refer to a class or type" The examples given in Wales' "A Dictionary of Stylistics" include: *a Casanova, biro, hoover, The Almighty*, etc. (Wales 2001: 24). If the media refer to Trump as Hitler because of his racist and anti-Muslim views, this is a case of antonomasia, while eponym is the use of a person's name

to form a new word.

I would argue that antonomasia and eponym function according to a similar cognitive principle – the principle of metonymy. The cognitive principle means that the stylistic patterns in cognitive stylistics are patterns of thought.

*Ēriks Bormanis, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

*Žanna Bormane, Dr. philol.,
Baltijas Starptautiskā
akadēmija*

The Image of Brexit in Printed Media: A Case Study of English, German, Latvian, and Russian Newspapers

Ēriks Bormanis, Mg.art., Latvijas Kultūras akadēmija
Žanna Bormane, Dr. philol., Baltijas Starptautiskā akadēmija

The present paper aims to outline the basic trends in the creation of Brexit related figurative mappings in printed media in 2017. The authors have selected newspapers in different languages, English, German, Latvian, and Russian, for analysis and comparison. The authors seek to establish the differences in cultures, languages and attitudes that result in the different stylistic patterns used to create the image of Brexit.

*Linda Straume, Mg.philol.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Culture Specific Characteristic Features of Latvians: Cross-culture Relations Programme Students' View

In order to promote the efficiency of cross-cultural communication the relevance of awareness of the cultural conditioning of one's perception can hardly be overestimated.

The present research is based on an analysis of the results of a project performed by the first year students of the Cross-cultural relations programme at the Culture Academy of Latvia during the first term of their studies of English as their first foreign language. The assignment involved a presentation of an overview of an informal poll carried out among peers on their view of the culture specific characteristic features of Latvians. Such self reflection and self analysis with the aim to establish the values and core beliefs of contemporary young Latvians serves as a basis of raising the students' awareness of the differences and similarities between the special features, expectations and norms typical of the culture of their origin (Latvian), the culture of their specialization (Italian, French, German, Southeast Asian, etc.) and English culture.

The assignment repeated in course of six years in a number of groups permits to observe and analyse the dynamics of the changes in both the culture specific self perception, and the rising awareness of cultural diversity and the subjective nature of ethnic and national norms and expectations among young aspiring Latvians at the age of increasing mobility.

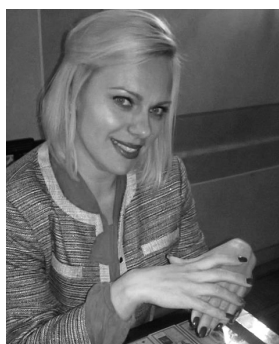
The present research offers help for finding ground in search of ways how to address the challenges of teaching a variety of aspects of cross-cultural communication in order to minimize communication gaps and avoid communicative pitfalls.

*Gunta Ošeniece, Mg.phil.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Latviešu valodas lietojums vācu ģimenēs Latvijā

Referāts aplūko latviešu valodas lietojumu un tradīcijas vācu mazākumtautības ģimenēs, kuru pārstāvji pēc 2. Pasaules kara dzīvojuši Vācijā vai arī palikuši Latvijā. Šī tēma iekļaujas projektā „Latvija-Heimatland” un pētāmie avoti ir intervijas ar Latvijas vāciešiem, kas šodienas atmiņās reflektē par latviešu valodas un kultūras bāzi, ko ieguvuši vēl 20.gs. 20.–30. gadu Latvijā.

*Ieva Sproģe-Grigorjeva,
Mg.oec., muzejs
“Mencendorfa nams”*

Progresējoša starptautiska sadarbība starp Nīderlandi un Latviju-Fēndamas Fēnkoloniālā muzeja un Mencendorfa nama piemērs

Nīderlande Latvijas kultūrā un ekonomikā izsenis bijusi nozīmīga sadarbības partnere. Muzejs Mencendorfa nams jau desmit gadus veiksmīgi sadarbojas ar Fēndamas Fēnkoloniālo muzeju, prezentējot abu valstu kultūrsakarus, kas ir nozīmīgi Latvijas kultūrpolitikā.

Izvērstos izstāžu, konferenču, rakstisko izdevumu, arī koncertu, projektos plaša sabiedrība iepazīstināta ar Nīderlandes un Latvijas agrākajiem kuģniecības sakariem, ar abām valstīm nozīmīgiem māksliniekiem – komponistu Kornēliusu Doperu (1870-1939) un gleznotāju Hendriku Falku (1897-1986). 2014. gads

bija veltīts nīderlandiešu flīžu izpētei un popularizēšanai Latvijā, 2016. gads bija Nīderlandes valstij svarīga simbola – tulpes apdziedāšanas gads, šajā gadā uzmanības centrā bija arī maz izzināta un specifiska tēma – darba apgērbs 19. un 20. gs. abās valstīs.

2018. gadā par godu Latvijas simtgadei iecerēta informatīva un atraktīva Nīderlandes un Latvijas akcija – vēsturiskais kuģis no Nīderlandes apceļos bijušās Hanzas ostas, katrā no tām prezentējot agrāk un šodien svarīgas Nīderlandes preces.

**KULTŪRAS
MENEDŽMENTS
UN RADOŠĀS
INDUSTRIJAS**

*Agrita Ozola, Mg.hist.,
Mg.sc., Tukuma muzejs*

Muzejpedagoģijas loma kompetencēs balstīta mācību satura īstenošanā

Kultūras izpratnes un izpausmes kompetence ir definēta kā viena no Eiropas mūžizglītības pamatprasmēm. Tā ir viena no caurviju prasmēm, kuru nepieciešams attīstīt bērniem un jauniešiem mācību procesā, īstenojot kompetencēs balstītu mācību saturu Latvijas skolās. Apzinoties, ka atmiņas institūcijām, tostarp muzejiem, ir būtiska loma kultūras kompetences attīstībā skolas vecuma bērniem un jauniešiem, autore pievērsusies muzeju izglītojošā darba teorētiskā ietvara un prakses izpētei.

Mujejpedagoģija kā muzeju izglītojošā darba teorētiskais ietvars Latvijā veidojies, akumulējot labāko krievu, angļu un vācu muzeoloģijas skolu pārstāvju teorētiskās atziņas un aprobējot tās praksē. Mūsdienās bērnu un jauniešu pilsoniskās identitātes veidošanā arvien lielāka nozīme tiek piešķirta tā sauktajam kultūras mantojuma modelim, kas balstīts skolas un kultūras mantojuma institūciju sadarbībā un līdzatbildībā, kā arī pašiniciatīvas attīstībā. Muzeji šajā modelī parasti ir aktīvākā institūcija, jo spēj piedāvāt daudzveidīgas mācīšanās iespējas neformālā gaisotnē un attīstīt apmācāmo pašiniciatīvu. Muzeju vide, arhitektūra, ekspozīcijas un izstādes ir piemērotas starpdisciplināru nodarbību veidošanai un realizācijai, tādējādi atbalstot izglītības iestāžu centienus nodrošināt iespējami efektīvāku mācību procesu.

Autore pētījusi Tukuma muzeja pieredzi līdzatbildīgas sadarbības attīstībā ar vispārējās izglītības iestādēm, īpašu uzmanību pievēršot ne tikai skolēnu, bet arī skolotāju kultūras izpratnes un izpausmes kompetences, kā caurviju prasmes sistēmiskai attīstīšanai.

*Agnese Hermane, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Amatiermākslinieku un profesionālo mākslinieku sadarbība Dziesmu un deju svētku tradīcijā

Profesionālisma jēdziena definēšana kultūras un mākslas kontekstā, profesionālisma kritēriji mākslā jau izsenis ir bijis aktuāls temats. Atšķiras jēdziena lietošanas konteksts un nianse dažādās kultūras nozarēs, tomēr pamatjautājumi ir nemainīgi – pie kādiem priekšnosacījumiem, ko un kādā gadījumā var saukt par profesionāli, profesionālu mākslinieku un kādos gadījumos šo jēdzienu lietot nepieklātos. Ne mazāk aktuāls ir arī amatiera, amatiermākslinieka definējums, jēdziena lietošanas konteksti, lietojums kultūras un mākslas nozarēs. Diemžēl dažkārt vārdam "amatieris" nāk līdzī arī negatīvā konotācija. Par "amatieriem" nereti tiek apzīmēti sava darba nepratēji, pavirši un neieinteresēti indivīdi. Nereti šie jēdzieni tiek pretstatīti, tomēr mūsdienu pieejas amatiermākslas un profesionālās mākslas izpratnē pieļauj šo abu jomu saplūšanu, robeža starp profesionālismu un amatierismu ir arvien grūtāk novelkama. Mūsdienās amatiermākslā attīstījušās dažādas formas – simboliskais amatierisms, modernais amatierisms, pro-amatierisms u.c. Attīstījusies arī t.s. nopietnā brīvā laika izpratne, kas nozīmē brīvprātīgu, sistemātisku un mērķtiecīgu darbību kādā jomā, kam nepieciešama specifisku zināšanu un pieredzes kombinācija (R.Stebins) – šāds raksturojums lielā mērā attiecināms arī uz Dziesmu un deju svētkos iesaistītajiem dalībniekiem. Tomēr šāda līmeņa amatieru darba vadīšana parasti ir profesionālu mākslinieku rokās un darbam ar amatieriem ir nepieciešamas īpašas zināšanas un pieeja (R. Smith).

Profesionālās mākslas un amatiermākslas dažādu formu saplūšana ir interesants pētījuma objekts Dziesmu un deju svētku tradīcijas kontekstā, kur sastopamas gan dažādas profesionālu

mākslinieku, gan amatiermākslinieku darbības formas. Pētījumā izmantoti gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi dati, kas iegūti Valsts pētījumu programmas "Habitus ietvaros - izmantotas 20 intervijas ar Dziesmu un deju svētku procesa virsvadītājiem, Dziesmu un deju svētku dalībnieku un kolektīvu vadītāju aptaujas dati, kas raksturo dalībnieku iesaistes situāciju, aplūko profesionāļu viedokli par darbu ar amatieri un meklē atbildes uz jautājumiem, kā sabalansēt profesionāļu mākslinieku gaidas un prasības ar amatieru vēlmēm un iespējām.

*Leonarda Kestere, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Operas sociālā vara III

Katrā konkrētajā vēstures posmā opera ir bijusi atkarīga no teātra kritērijiem, tāpat ir pareģots operas liktenis – tā nolemta bojāejai vai tai lemta mūžīga attīstība. Opera pati ir pierādījusi savu dzīvotspēju, demonstrējot sarežģītu mākslu un paliekot nemainīga mākslas forma, mainoties sabiedriskajām iekārtām, izdzīvojot karus un revolūcijas. Operas pētnieki pamatoti uzskata, ka sabiedrība uz operu reaģē ne vien kā uz mākslas žanru, bet arī valsts nozīmīgu ceremoniālu sastāvdaļu un demonstrācijas centru. To pamato divējādi: ceremonijas un rituāli, ko veic valsts attiecībā uz sabiedrību, gadiem un gadsimtiem ritot, daudz nemainās. Šie paši ceremoniāli un rituāli atkārtojas valstīs ar dažādām iekārtām un konstitūciju. Nemainība sociālās varas demonstrēšanā ir pati nozīmīgākā daļa operas savstarpējā mijiedarbībā ar politiku. Latvijas operas nams, tāpat kā citās metropolēs un pilsētās, vienmēr ir stāvējis centrā. Latvijas operas repertuārs un mākslinieki liecina par laika griežu diktēto sabiedrības un valsts varas pārstāvju pieprasījumu, tā darbojas kā publiskās varas centrs.

*Liene Ķakobsons, Mg.art.,
Latvijas Mākslas akadēmija*

Kritiskais dizains kā pētniecības metode

Ar terminu "kritiskais dizains" apzīmē specifisku dizaina praksi, kas parādījās Lielbritānijā 1990. gadu beigās, kā produktu dizaineru reakcija uz industrijas un patērētājsabiedrības radītajām nevēlamajām implikācijām, ar postošā sociālām, ekoloģiskām un ekonomiskām konsekvencēm. Dizaineri, kas praktizē kritisko dizainu, veido distopiskus scenārijus, kurus vizualizē un materializē ar produktu dizaina starpniecību, kā arī izmantojot foto un videomateriālu.

Nereti šie darbi tiek uztverti kā vizuālā māksla, kamēr paši autori tiecas pārliecināt par to piederību produktu dizaina disciplīnai, neraugoties uz izteiktajām līdzībām ar mākslu, tās mērķiem un paņēmieniem. Šis nošķirums kļūst īpaši nozīmīgs, runājot par kritisko dizainu kā par pētniecības metodi, kas efektīvi var ietekmēt tradicionālo produktu dizainu.

Kritiskā dizaina virziens ir radies akadēmiskā vidē, un tā praktizētāji savus darbus analizē arī teorētiskos traktātos, pierādot tā pozitīvo lomu dizaina pētniecībā. Šīs aktivitātes ir kļuvušas par vērtīgu precedentu arī kā praktiskās doktorantūras piemērs, jo prakse informē un nešķirami papildina teoriju, nevis kalpo tai tikai par ilustrāciju.

Referāta ietvaros tiek ieskicēti veidi, kādos kritisko dizaineru izstrādātās un praksē pārbaudītās metodes var tikt integrētas tradicionālā produktu dizaina izpētes stadijā, kā arī izmantotas kā metodika dizaina studijās.

*Žanete Eglīte, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Maņu un sajūtu veicināšanas nozīme pieredzes ekonomikā. Gastronomijas piemērs

Referāts "Maņu un sajūtu veicināšanas nozīme pieredzes ekonomikā. Gastronomijas piemērs" izstrādāts, lai iepazīstinātu ar starpdisciplināriem fenomeniem kultūras un radošo industriju pētniecībā – pieredzes un radošo ekonomiku, sensoro mārketingu, inovācijām un radošumu.

Apvienojot dažādas disciplīnas un izmantojot radošumu, rodas jaunas vērtības un interesanti produkti, kuri savukārt nozīmē iespēju gūt jaunu pieredzi. Gastronomija kā piemērs aprakstīta, jo inovācijas gastronomijā jau šobrīd tiek ieviestas ļoti aktīvi. Inovācijas norisinās gan gastronomijas uzņēmumos – restorānos un kafējnīcās, gan arī dažādos kultūras notikumos ar gastronomijas elementiem. Aktīvi norisinās sasaiste ar citām radošajām industrijām.

Ar savu referātu autore cenšas rast atbildi uz vairākiem jautājumiem – Kāda ir pieredzes veicināšanas nozīme un kā to ietekmē cilvēka maņu un sajūtu stimulēšana gastronomijā? Kādas radošo industriju pazīmes piemīt gastronomijas nozarei, kā izmantot tās potenciālu un kādi ir ieguvumi, radot augstāku pievienoto vērtību?

Latvijas Kultūras akadēmijā autore izstrādātais maģistra darbs guva lielu interesi savas starpdisciplināritātes un neierastā pētījuma fokusa dēļ. Darba gaitā autore skaidroja, kā pieredzes ekonomikas un sensorā mārketinga kontekstā tiek veicinātas cilvēka maņas un sajūtas, un izmantots radošums, lai apmeklētājiem radītu bagātīgu, daudzveidīgu un autentisku pieredzi gan gastronomijas uzņēmumos, gan pasākumos ar gastronomiskiem elementiem.

Referātā autore ieskicē arī jau praksē realizētu gastronomijas radošo potenciālu – Ziemeļvalstu ministru padomes aktivitātes ir ļoti vērtīgs zināšanu avots, un, autores pētījumā atklāts, ka tieši ar projektu "Nordic food II" ir mērķis gastronomiju līdz 2024. gadam iekļaut radošo industriju sarakstā Ziemeļvalstīs.

*Roberts Putnis, Mg.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Reputācijas menedžments: aspekti personāla atlasē un vadībā sabiedriskajos medijos

Referāts "Reputācijas menedžments: aspekti personāla atlasē un vadībā sabiedriskajos medijos" iepazīstinās ar 2017. gadā Latvijas Kultūras akadēmijas "Starptautiskās mediju un kultūras menedžmenta" maģistra studiju programmas ietvaros prof. Dr. Eižena Busa vadībā izstrādātā maģistra darba atsevišķiem rezultātiem. Referāts cita starpā analizēs reputācijas vadības jautājumus sabiedrisko mediju pārvaldībā Latvijā. Teorētiskajā pamatojumā referāts iepazīstinās ar reputācijas menedžmenta jēdziena tvērumu. Īpašu uzmanību referāts pievērsīs Habermasa publiskās telpas definīcijai, kā arī viņa veidotajam mediju demokrātijas jēdzienam. Tālāk referāts pievērsīsies mijiedarbībai starp publisko reputāciju un publisko telpu kā reputācijas izpausmes arēnu. Mediju demokrātijas teorētisko atziņu rakursā referāts analizēs mediju, jo īpaši sabiedrisko mediju, specifisko lomu reputācijas veidošanā un attiecīgi pievērsīs uzmanību reputācijas menedžmenta iespējām publiskajā telpā. Referāts tālāk iepazīstinās ar maģistra darba izstrādē gūtajiem secinājumiem par atsevišķiem reputācijas menedžmenta aspektiem Latvijas sabiedrisko mediju pārvaldībā.

*Ivars Bērziņš, Dr.phil.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Pūļa finansējums (Crowdfunding) kā jauns finansu instrumenti, kas veicina demokratizāciju

Pūļa finansējums (*Crowdfunding*) ir kļuvis par nozīmīgu spēku globālajā finansu sektorā. To var apzīmēt kā evolūciju interneta laikmetā, taču reizē tas ir arī zināms bezprecedenta gadījums finansējuma vēsturē. Kardināli palielinās piekļuve ieguldītājiem un arī investīciju iespējām. Revolucionāra ir arī pati domāšana. Lūdzot pūļa finansējumu ir jāatzīst ka daļēji esat kļuvis publisks. Cilvēki zina jūs, jūsu projektu un jūs kalpojat viņiem. Tas ir pasākums, kuru veic lielas grupas (definētas kā «pūlis»), kuras nav kādas organizācijas sastāvdaļas, kurām nav nepieciešamas kompetences un spējas, bet kuras kopīgi vēlas atrisināt kādu problēmu. Protams, ja kampaņa neizdodas, tas ir reputācijas risks. Sistēmā tas ir digitāls nospiedums, kurš saglabājas un ir neiespējami no tā atbrīvoties.

Projekti ir ļoti dažādi: no nelielas reģionālas sociālas kampaņas līdz profesionāli strukturētai jauna produkta ieviešanas stratēģijai uzņēmumā. Tos ir grūti iedalīt kategorijās un vienkāršākais veids – pēc to veiktā pretpakalpojuma. Tie var būt monetāri, jeb ne-monetāri. Mēs varam runāt arī par jēdzienu – *co-creation* – kop-radišana, kuru var piemērot iniciatīvām, kas apvieno dažādas grupas: ražotājus un patērētājus, uzņēmumu un klientus, utt.

Pūļa finansējums pārsvarā ir saistīts ar radošo industriju nozarēm, kā arī sociālām kampaņām vai tradicionālu labdarību. Ņemot vērā iepriekš minēto, ir redzams, ka jaunais modelis ne tikai maina radītāju situāciju, bet arī veido jaunu mijiedarbību ar patērētājiem, nodrošina vislabāko piekļuvi mērķauditorijai.

LITERATŪRA UN TULKOŠANA

Svens Lurie, University of Latvia

Irony and gender in poems of The Poetic Edda

The use of irony as a tool of expressing otherness in culture has been prominently seen in various jokes, double entendres and other means of humour. The other can be both seen not only through the lenses of nationality, or ethnicity, but also improper behaviour. Gender and gender expression seems to be a particularly prevalent issue, when examining use of irony and other means of humour within both modern and historical contexts. In some cases, irony not only serves as means of expressing normality, but also establishes normality itself. This research will examine the use of irony within the Poetic Edda, which is one of the most influential texts within the European culture. Critical analysis will be applied to the text of the Poetic Edda, and it will be cross-referenced with the Nordic Scalds, in order to observe the poetic aspects of the Edda with the more documentary nature of the Scalds.

Krista Anna Belševica, Bc. Philol., Literature and Music museum in Riga

Broadening the notion of meaning: the process of writing poetry in the context of exile. The case of Linards Tauns

The existing research concentrates on the broad question of the mediation between the author, the text and reality. Recently a large body of drafts of poems written by Latvian/American poet Linards Tauns in exile has been included in the literature collection of Literature and Music museum in Riga, Latvia. Written in an extended period of ten years those texts show an interesting

transition in style, themes, characters, emerging and changing categories through which the author thinks. This gives an unique opportunity to analyse not only the final product of an author's writing, but the process of writing itself. Showing the authors change of place, conditions and changes of his personal and cultural identities what also resonates in his texts, the make of meaning can be analysed as a process of the author getting sense of the world, his state of exile, stabilizing his worldview and shaping his idea of poetry. Through a brief analysis of mentioned aspects, this research will show the meaning of ones literary work not as stable, non-changing and passive, but rather as an active entity which cannot be captured by analysing only the final product of an author's writing.

*Laila Niedre, Dr.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija
Rīgas lībiešu dziesmu
ansamblis "Līvlist"*

Lībiešu dzeja dziesmās. Rīgas lībiešu dziesmu ansambļa "Līvlist" repertuārs

Referātā raksturota lībiešu dzeja, t.sk. tulkojumi un lokalizējumi, tās attīstība, tematika, forma, kā arī īpašā saistība ar dažādu tautu un autoru melodijām. Teorētisko pamatu sniedz igauņu, lībiešu un latviešu pētnieku darbi par lībiešu tekstu saglabāšanas tradīcijām, lībiešu literatūru, tās pētniecību, kā arī muzikologu un etnogrāfu darbi. Konkrētu ieskatu tekstos piedāvā 1972. gadā dibinātā Rīgas lībiešu dziesmu ansambļa "Līvlist" repertuārs, tā analīze.

*Ilze Tauriņa, Mg.philol.,
Latvijas Universitāte*

Kaukāzs kā "citādais" latviešu literatūrā: Jānis Jaunsudrabiņš

Ikvienas tautas literatūrā būtiska ir lokālās telpas attēlošana diahroniski, atklājot savas tautas mentalitāti, ētiskos, estētiskos priekšstatus un attiecību īpatnības. Tomēr ne mazāk būtiska ir arī iepazīšanās ar „citādā” pasauli, kas liek apjaust atšķirīgas telpas paralelitāti un papildināt „savējā” jēdzienu. Vienlaikus tā ir arī jaunas telpas apgūšana un mākslinieciskās ierosmes avots. Gan cittautu, gan latviešu literatūrā jau izsenis raksturīga interese par eksotisko, neizzināto un noslēpumaino, kas norāda uz vēlmi atgriezties pie pirmatnējām un civilizācijas neskartām vērtībām. Viens no šādiem eksotiskiem reģioniem ir Kaukāzs.

Latviešu literatūrā Kaukāza telpa plašāk tiek apzināta 20. gadsimta sākumā, kad pastiprinātu pievēršanos „ārējai” telpai nosaka rakstnieku piespiedu emigrācija pēc 1905. gada revolūcijas un Pirmais pasaules karš. No 1915. līdz 1918. gadam bēgļu gaitās Kaukāzā atradās arī rakstnieks un mākslinieks Jānis Jaunsudrabiņš. Kaukāza vides tēlojums Jaunsudrabiņa prozā, dzejā un drāmā atklājas tādos darbos kā „Kaukāzs”, „Gredzens”, „Vasara”, „Diedelnieks”, „Nāves deja”, dzejoļu ciklā „Dienvidos” un satīriskajā lugā „Latvieši”. Kaukāza raksturojumā Jaunsudrabiņš pievēršies Latvijas un Kaukāza dabas, kultūras un iedzīvotāju mentalitātes salīdzinājumam, izceļot atšķirīgo. Jaunsudrabiņa glezniecībā un grāmatu ilustrācijās atspoguļojas Kaukāza eksotiskās dabas ietekme gan krāsu un tehnikas izpildījumā, gan arī jaunu izteiksmes stilu un motīvu meklējumā. „Savējā” un „svešā” jeb „citādā” identificēšana iezīmē bēgļu psiholoģijā tādu būtisku kategoriju izvirzījumu kā identitāte, mentalitāte, valoda un dzimtene, kas atspoguļojas gandrīz visos Jaunsudrabiņa Kaukāza tekstos, īpaši tēlojumos „Plašā pasaulē”, „Vēstules no Kaukāza”, „Satikšanās naktī” un dzejā. Nepieciešamība pēc „savas”

telpas konstruēšanas svešumā atklājas Baku „Latviešu Biedrības” darbības raksturojumā „Vēstulēs no Kaukāza” un romānā „Nāves deļa”.

Jāņa Jaunsudrabiņa personība latviešu mentalitātei tuva ar savu vienkāršo, bet tajā pašā laikā dažādo un mainīgo izteiksmes stilu, dabas saikne un psiholoģiski niansētie raksturi, palīdzējuši definēt latviešu tautas apziņā vienu no būtiskākajiem jēdzieniem – identitāte, kas nozīmīgs jebkurā tautas vai nācijas pašapzināšanās un pašapliecināšanās procesā.

*Bārbala Simsons, Dr.philol.,
neatkarīgā pētniece*

Citplanētietis latviešu literatūrā

Ideja, ka Zeme varētu nebūt vienīgā saprātīgu būtņu apdzīvotā planēta Visumā, ir senāka par pašu kosmosa izpratni. Līdzīgi kā daudzas teorētiskas, kaut gan nepierādītas iespējamības, arī ārpuszemes dzīvības ideju ar panākumiem izmantoja literatūra; protams, visbiežāk, atbilstoši žanra specifikai, šo ideju izmantoja zinātniskās fantastikas autori. Citplanētiešu tēli ir viena no stabilajām šī žanra kanona sastāvdaļām, kuru katra nākamā rakstnieku paaudze interpretējusi atšķirīgi – no klaji ilustratīviem līdz psiholoģiski pamatotiem un simboliskiem. Citplanētieša tēls tā daudzajos aspektos fantastikas žanra literatūrā, protams, vienmēr bijis vispirms veids, kā autori, lasītāji un viņu laikabiedri traktējuši „svešā”, citādā (*the Other*) jēdzienu savas vides, kultūras un sabiedrības kontekstā. Šādā veidā aplūkota, citplanētieša tēla „evolūcija” fantastikas literatūrā daiļrunīgi vēsta par laikmetu, kurā tapuši literārie darbi, un par to mērķauditoriju.

Referātā dots īss ieskats citplanētieša tēla attīstībā pasaules fantastikas literatūrā, kur, īpaši angļiski runājošajās valstīs, sākot no 19. gadsimta beigām, tam bija būtiska loma. Latviešu literatūrā zinātniskās fantastikas žanrs pagaidām vēl pārstāvēts visai trūcīgi, taču tie autori, kas izvēlējušies šim žanram pievērsties (piemēram, Didzis Sedlenieks, Laura Dreiže, Valdis Rūmnieks) vairākos gadījumos izmantojuši izdevību savos darbos atainot arī citu planētu iemītniekus. Referātā apskatīta latviešu fantastikas rakstnieku metodika, atveidojot ārpuszemes civilizāciju pārstāvjus darbos, kas tapuši 20. gadsimta beigū un 21. gadsimta sākumā.

*Andrejs Balodis, Dr.phil.,
Andris Hiršs, Mg.phil.,
Latvijas Kultūras akadēmija
/ Latvijas Universitātes
Filozofijas un socioloģijas
institūts
Ainārs Kamoliņš, Mg.phil.,
Anete Enikova,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Pētniecība un māksla: projekts “Mehāniskais Veidenbaums”

Atzīmējot Eduarda Veidenbauma 150. gadu jubileju, tika veikts starpdisciplinārs, pētījumos balstīts mākslas projekts – “Mehāniskais Veidenbaums” par E.Veidenbauma dzīvi, personību un literāro mantojumu, sniedzot ieskatu arī 19./20. gs. mijas intelektuālās sabiedrības dzīves norisēs Tērbatā. Šī referāta ietvaros tiks koncentrēti akcentētas pētniecības un mākslas mijiedarbība un sintēze projekta “Mehāniskais Veidenbaums” realizācijas procesā, teorētiskie apsvērumi pētījuma tēmas interpretācijā un mākslinieciskās jaunrades formas nozīme pētniecības reprezentācijā. Šis projekta var kalpot kā piemērs Latvijā realizētas zinātnes komunikācijas praksei humanitārajās zinātnēs, lai iedvesmotu pētniekus dalīties ar saviem atklājumiem ar sabiedrību, nebaidoties eksperimentēt ar informācijas pasniegšanas metodēm.

Projekta sākotnējais uzstādījums bija atklāt E.Veidenbauma personības mazāk zināmos aspektus, padziļinātu uzmanību

pievēršot viņa pienesumam mehānikas atziņu popularizēšanā 19.gs. Latvijā un zinātnes pedagogijai, turklāt darot to saistošā, atraktīvā un domāšanu raisošā formātā. Šādā veidā veicinot izpratni sabiedrībā par Latvijas valsts veidošanos kā mūsdienu, tā vēsturiskajā aspektā, par vēsturiski tapušiem saskares punktiem Latvijas un Igaunijas kultūrā.

Projekta pamatā bija zinātniska pētījuma veikšana – E.Veidenbauma daba "Apcerējumi iz mehānikas" (1894) aplūkoto jautājumu un konteksta izpēte. Mūsu kā pētnieku mērķis bija saprast apcerējuma tapšanas vēsturiskos, sociālos, politiskos un filozofiskos nosacījumus. Teksta interpretācijā tika lietotas intelektuālās vēstures, hermeneitikas, zinātnes filozofijas un zinātnes vēstures metodoloģijas. Svarīga intelektuālās vēstures pētniecībā ir ģenealogiskā pieeja, pievēršoties indivīda domas attīstībai, izmantojot arī marginālus materiālus, piemēram, vēstules. E.Veidenbauma sacerējums "Apcerējumi iz mekānikas" ir daļa no trauksmainā, filozofisko virzienu pārbagātā gadu simteņa, kura aktualizēšana intelektuālās vēstures kontekstā liek uzdot virkni jautājumu – kādi bija darba ietekmes avoti? Kāds bija sacerējuma adresāts? Kādos apstākļos darbs tapa?

Pētījumos atklātais ar mūsdienīgas refleksijas palīdzību E.Veidenbaums tika konstruēts 21. gadsimta domāšanai atbilstošā formātā, par tā galveno mediju izmantojot laikmetīgo skatuves mākslu, sintezējot objektu teātri, elektronisko mūziku un performances elementus. Savukārt to reprezentācijā tika izmantots vēsturiskās fantāzijas žanrs (stāsta radīšana uz vēsturisku faktu, notikumu un tekstu pamata) un *steampunk* estētika, kas apvienojumā dod apzinātu iespēju hiperbolizēt tehnikas lomu 19. gs. sabiedrībā: tvaika katli, fabriku sarkanie ķieģeļu skursteņi, migla, mehānismi, kniedēts metāls, spiedienu mērītāju ciparnīcas, ko caurstrāvo arī šīs kustības idejas un koncepti.

SKATUVES MĀKSLA

*Gunta Bāliņa, Dr. paed.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Latviešu komponistu oriģināldarbi Irēnas Strodes horeogrāfjā

Leģendas, pasakas, eposi – visvairāk izmantotās tēmas, pie kurām laiku pa laikam atgriežas komponisti un horeogrāfi, izraugoties vielu savai daiļradei. Šajā sarakstā iederas arī latviešu komponistu un baletmeistares Irēnas Strodes radošie veikumi baleta mākslā. Pie nozīmīgākajiem oriģināldarbiem atzīmējami ir komponistu P. Barisona „Ziedu vija” (1965), J. Mediņa „Mīlas uzvara” (1970) un J. Ķepīša „Turaidas Roze” (1966). Baletmeistares Irēnas Strodes horeogrāfija šajos uzvedumos nepretendēja uz novatoriskiem meklējumiem, tomēr ietvēra un saglabāja latviskās tēmas klasiskā baleta ietvaros. Īpaši atzīmējams ir komponista J. Ķepīša romantiskais balets „Turaidas Roze”, kurā baletmeistare tīrās klasiskās dejas formās ietvērusi gan dramatiskās kolīzijas, gan liriskās epizodes. Šajā iestudējumā, klasiskās dejas izteiksmes līdzekļi bija veiksmīgi apvienoti ar pantomīmu. Latviešu baleta mākslā tas bija trešais balets, kuras saturā izmantota pazīstamā tautas teiksma. Pirmie divi baleti – komponistu E. Melngaiļa „Maija” un J. Vītoliņa „Turaidas Roze” tā arī nav tikuši līdz šim uzvesti.

*Olga Dolina, Bc.art.,
Latvijas Mākslas akadēmija*

Alvja Hermana režija un scenogrāfija Riharda Vāgnera operā “Parsifāls”: vizuāli plastisko līdzekļu stilistika, mākslas un kultūras kodu interpretācija

Referātā “Alvja Hermana režija un scenogrāfija Riharda Vāgnera operā “Parsifāls”: vizuāli plastisku līdzekļu stilistika, mākslas un kultūras kodu interpretācija.” tiek atspoguļots un analizēts veids, kādā Alvis Hermanis, apvienojot režisora un scenogrāfa profesionālas funkcijas, risina dotas operas problemātiku un papildina stāstu ar jaunām jēgām, vizuāli transformējot darbības laika, vietas, kā arī tēlu īpašības.

Laikmetīga operas režija un scenogrāfija kā tās galvenais izteiksmes līdzeklis, paceļ aktuālu jautājumu par mākslinieka radošās brīvības robežām attiecībā uz klasiska skaņdarba, komponista un libreta autora oriģinālas ieceres vēstījuma transformācijas iespējām, paceļ jautājumu par to, kā postmodernā dekonstrukcija ietekmē operas uztveri.

Citu kultūras kodu izmantošana – “Parsifāla” gadījumā vēršanās pie jūgendstila stilistikas, 19./20. gadsimta mijas Vīnes arhitektūras, Oto Vāgnera (1841-1918) daiļrades tiešo citēšanu un psihoanalīzes lomas kultūras vēsturē preparēšana, ir atspēriena punkts R. Vāgnera skaņdarba vizualizācijai un aktualizācijai. Šis iestudējums apliecina A.Hermanim kā skatuves māksliniekam raksturīgu tendenci par galveno stilistisku atsauci un scenogrāfijas stūrakmeni izmantot mākslas vēstures gatavus paraugus (šajā gadījumā O.Vāgnera projektēto psihiatriskās slimnīcas ēku u.c.) un ne tikai. Referāta uzdevums ir analītiski izsekot mākslinieka konceptuālai pieejai attiecīgam izejmateriālam, ar plašāku mērķi noteikt A.Hermana scenogrāfijas izteiksmes līdzekļu arsenāla nozīmi plašākā viņa operas iestudējumu radošās biogrāfijas kontekstā.

*Rīta Lūriņa, Mg.art., Mg
hist., Latvijas Kultūras
akadēmija*

Diskusijas par teātra mākslas izglītības statusu Latvijā. 1918–1940

Pirmās Latvijas brīvvalsts laikā 1918.–1940. g. aktiera mākslas izglītības iespējas galvenokārt balstījās teātru un privātpersonu iniciatīvas pārziņā. Taču kopš Latvijas valstiskajiem pirmsākumiem prese atspoguļo diskusijas par valsts teātra skolas nepieciešamības aktualitāti un kultūras darbinieku vēlmi piedalīties šādas skolas veidošanā. Atšķirībā no Latvijas Konservatorijas un Mākslas akadēmijas, kuras arī Latvijas pirmās brīvvalsts laikā sagatavoja mūziķus un tēlotājmāksliniekus, piešķirot tiem augstākās izglītības diplomu, aktiera profesionālā varēšana tika pielīdzināta arodizglītības statusam. Diemžēl divdesmit Latvijas pirmās brīvvalsts pastāvēšanas gadu laikā centieni izveidot Latvijas valsts teātra augstskolu tā arī nevainagojās panākumiem. Divdesmito – trīsdesmito gadu Latvijas preses izdevumos publicētajās diskusijās atspoguļojas laikmeta un sabiedrības uzskati par mākslu un mākslinieku (tai skaitā teātru un aktieri) kā sabiedrībai nepieciešamu, vai, gluži otrādi – apgrūtināšu elementu, izvirzot jautājumu par kultūras lomu un vietu noteikta laikmeta vidē un valsts lomu tās noteikšanā.

*Līga Ulberte, Dr.art.,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Teātris lēģerī: Anna Lācis un Bernhards Raihs

Latviešu režisore Anna Lācis (1891–1979) un viņas dzīvesbiedrs, vācu režisors un teātra teorētiķis Bernhards Raihs (1894–1972) savu profesionālo darbību teātrī sākuši 20. gadsimta 20. gadu sākuma Eiropas modernisma laikmetā Latvijā un Vācijā. Tomēr privāto un profesionālo attiecību ceļi viņus abus jau 20. gadu otrajā pusē aizved uz Padomju Savienību, ar kuras ideoloģisko iekārtu un praktisko teātra pieredzi abi paliek saistīti līdz pat mūža beigām. Abus māksliniekus tieši skar staļiniskās represijas: Anna Lācis no 1938. līdz 1948. gadam ir ieslodzīta Karagandas labošanas darbu nometnē, bet Bernhards Raihs no 1943. gada marta līdz 1951. janvārim atrodas darba nometnē Aktjubinskā. Nometņu pieredze fragmentāri fiksēta Annas Lācis atmiņās un Bernharda Raiha korespondencē, kas līdz šim nav tikusi publicēta. Referātā tiks piedāvāts ieskats npublicētos arhīva materiālos, kas atklāj divu teātra cilvēku pieredzi totalitāra cietuma apstākļos.

2017. gada 3. novembris,
LKA Teātra māja “Zirgu pasts”,
Dzirnavu 46, Karamazovu zāle

**LATVIJAS KULTŪRAS
AKADĒMIJAS
STARPTAUTISKĀ
ZINĀTNISKĀ
KONFERENCE
“KULTŪRAS
KRUSTPUNKTI XI” /
STARPTAUTISKĀ DIENA**

Grafiti veltītā sekcija “Transdisciplināri mākslu pētījumi”, fotoizstāde un diskusija norit Latvijas Kultūras akadēmijas pētniecības projekta “Grafiti Latvijā: izaicinājums māksliniekam, sabiedrībai, restauratoram” ietvaros

KULTŪRAS
ZINĀTNES UN
FOLKLORAS
PĒTNIEKA

Saimona Dž. Bronnera lekcija

**“Tradīcijas pārvaldība. Kultūrvides un
nacionālās identitātes noteikšana un
svinēšana divdesmit pirmajā gadsimtā”**

Managing Tradition: Framing and Festing
Culture, Locality, and Nationhood in the
Twenty-First Century

*Saimona Dž. Bronnera
vieslekcijas norisi atbalsta
LKA un Baltic-American
Freedom Foundation (BAFF)*

No 2017. gada 28. oktobra līdz 15. novembrim Baltijas valstīs viesosies pasaules klases amerikāņu pētnieks, Pensilvānijas Valsts Universitātes profesors Saimons Dž. Bronners (*Simon J. Bronner*), kurš ir daudzu starptautiski prestižu monogrāfiju un pētījumu autors kultūras zinātnē un folkloristikā. Profesora vizīte Rīgā ir Latvijas Kultūras akadēmijas (LKA) iniciatīva, kam par pamatu ir profesora grāmatas "Tradīciju skaidrojums: tautas uzvedība modernā kultūrā" (*Explaining Traditions: Folk Behavior in Modern Culture*) izmantošana tradīcijas teorētiskajā pētniecībā LKA īstenotās valsts pētījumu programmas "HABITUS. Latvijas kultūras tradīciju ilgtspēja inovatīvā vidē" ietvaros. Vizītes mērķis ir nodrošināt pētniekiem un studentiem Latvijā unikālu iespēju noklausīties slavenā pētnieka idejas un atklājumus, kā arī stiprināt sadarbības saites starp ASV un Baltijas valstīm pētniecības jomā.

TRANSDISCIPLINĀRI MĀKSLU PĒTĪJUMI: GRAFITI

*Auguste Petre, Bc.art,
Art Academy of Latvia*

The code of the streets. Social and artistic experience on the walls of Riga

Graffiti has always been a unique way of communication and a possibility to publicly manifest one's own opinion. Street art in Riga becomes popular by the end of 1980's contemporaneously with the collapse of the Soviet Union. Over the past years graffiti in Riga has sustained its local tradition, also having been influenced by global graffiti tendencies. Today's graffiti continuously reflects about social and political events. But it has also stabilized its position as a legal and comprehensive art. Together with tags, murals and throw-ups the tradition of trash graffiti has flourished.

The main task of social art is to analytically mirror the society, local and global political processes. That is why this concept is easily associated with graffiti in different phases of its development. Artistic qualities of graffiti in Riga, its visual and textual analysis is yet an unexposed field of study in Latvia. What is the code of Riga streets? Answers to this and other graffiti linked questions will be discussed as a part of presentation about social and artistic factors on the walls of Riga.

*Heiti Kulmar, Mg.art.,
Tartu Art Museum*

Graffiti and cultural heritage: contemporary problems with ideology and expression

Architecture and monuments are an integral part of our cultural heritage, each having their own ideological and historical context. Graffiti has been an unavoidable part of cultural heritage for as long as mankind has expressed their ideas in monumental form, there have been ideas to express in more ephemeral mediums. In general, graffiti has been considered an effacement of valued objects. However, with the emergence and acceptance of street art, the values society associates with cultural heritage have occasionally come into conflict with the aesthetic and artistic value that street art can hold. Therefore it is an interesting point of conflict that managers of cultural heritage may face. When a renowned and state-endorsed street artist adds his work to the historical UNESCO world heritage site environment of Medieval Tallinn, is it worth compromising the integrity of the heritage site and possibly lose the prestigious certification to respect the artwork?

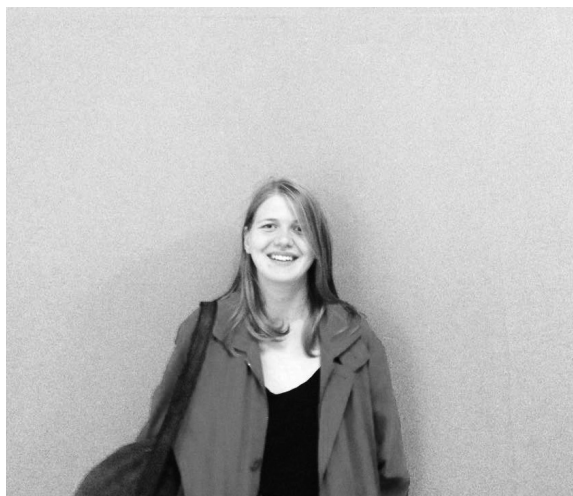
In this paper several examples of such problems in contemporary Estonia will be presented and analysed. How to account for the possible loss of value in deciding for a course of action, while respecting the expression of ideas and preserving our cultural heritage.

*Miglena Ivanova, Dr.phil.,
Institute of Ethnology
and Folklore Studies with
Ethnographic / Museum
– Bulgarian Academy of
Sciences*

Graffiti Writing in Sofia: Identity Construction and Urban Space

Some graffiti writings easily render themselves to reading while others carefully hide their meanings. In the last decades all over the world the old legible graffiti in the city exteriors have been gradually replaced by new, almost illegible works. Big, colorful and sprayed in a specific manner, they typically consist of special graffiti names – TTPs chosen and written so as to comply with the global graffiti tradition. Basing herself on a long study of the graffiti production in Sofia (including interviews with writers and documentation of thousands of pieces), the author argues that at present the local graffiti writers tend to produce similar TTPs. Their inherent meaning is quite clear to the foreign writers keeping to the global graffiti tradition as well as to the majority of the young people in the city. At the same time the older citizens usually see in such works nothing but scribbles, strangely deformed letters or unclear symbolic images. The paper is aimed at the explanation of the resultant processes of mutual understanding or misunderstanding which contribute to the creation of new coherences and differentiation in the local urban milieu, create new urban networks and modify local identity construction.

*Valērija Želve, Mg.sc.,
Université de Versailles
Saint-Quentin-en-Yvelines
/ Université Paris-Saclay*

Preservation of Street Art in Paris – an Example for Riga?

While Paris is experiencing a boom in the development of street art and graffiti, what is happening in Riga? The street artists in the capital of Latvia do not really have a specific place where they could legally express themselves. They should either communicate with the municipality or house owners if they do not want to risk to get punished. Meanwhile in Paris, street art museums are opening and platforms for street artists are being supported by the local municipalities. Is Paris becoming a model of how street art should be supported and preserved? What could Riga actually learn from Paris experience?

*Oskars Goba, Mg.art.,
Latvian Academy of Culture*

The Usage and Role of Street Art and Graffiti in Urban Development Planning. The Analysis of The City of Riga

The city of Riga does not use street art and graffiti strategically because city administration lacks knowledge and understanding about the positive aspects and benefits of these practices. In the past Riga city council has shown initiative by trying to allocate legal spaces for graffiti in the city. However these initiatives have been unsuccessful mainly due to different views on the matter of how these spaces should be ran. The street art festival Blank Canvas which happened in 2014 and different other private initiatives have contributed to the development of legal street art and graffiti practices in the city of Riga, thus providing grounds for development of similar initiatives in the future.

Street art and graffiti as acts of public art have the potential to contribute to the development of urban design by allowing different neighbourhoods to create their unique visual identity. The municipality of Riga should define which department should work with legal street art and graffiti practices; coordinate and also possibly administrate such projects. Riga city development planning is a relatively new practice that began in the nineties, therefore planning in specific fields is not developed yet. Graffiti and street art are indicators of creativity and contributors to creative environment in the city. Thus while planning Riga city development, where creativity is one of main aspects, city municipality should take in to consideration and acknowledge the contribution of street art and graffiti. The municipality of Riga should come up with ways how to use and regulate street art and graffiti in order to enable the creative image of the city and how to use these practices in communication about the city of Riga. Strategic street art and graffiti planning in the city of Riga should begin with the development of thematic plan for street art and graffiti.

*Vadim Mantrov, Docent,
Dr.iur., University of
Latvia, Faculty of Law*

Protection of street art (graffiti) from the perspective of Latvian authors' law

Street art (including graffiti) is considered as one of expressions of urban life and, simultaneously, one of peculiar intellectual creations. For years, street art was not recognised as a type of art and was usually subject to public condemnation but street artists were (and still are) subject to liability arising from vandalism acts. However, attitude against street art and its different expressions has been changing in recent years becoming recognised and valued specific type of art. The change has been influenced by visual attractiveness of different creations of street art mainly murals; commencement of commercialisation of street art including sale of murals embodying graffiti at auctions; and court disputes over protection of street art creations. Street art including graffiti may be subject to legal protection yet it depends on a particular jurisdiction. The aim of the present article is to discuss possibility of protection of street art in Latvia within the field of authors' rights (copyright) law. This paper reflects evaluation of matters specific to street art from the point of view of Latvian authors' rights such as identifying a particular street artist as street artists usually create street art expressions anonymously; integrity of work as street art expressions such as graffiti are usually murals involving a clash between property law and authors' rights; distinction of street art from pure vandalism; and necessity for specific rules addressing specific nature of street art. The paper provides conclusions for identifying proper place of street art within legal framework of Latvian authors' law.

Hilkka Hiiop, PhD
Helen Volber, BA
Johanna Lamp, MA
Art Museum of Estonia

Saving Soviet Heritage – Demounting Murals from Buildings Destined for Demolition

The Soviet period was a generous time for the development of monumental art in Estonia: large scale artworks were commissioned for many public buildings. After Estonia regained independence, many of these buildings and the artworks within them were either privatised, demolished or left to decay. The situation raised a question: could the artworks be preserved separately from their architectural embodiment? It is important to notice that this method can be dedicated to issues concerning the preservation of contemporary mural paintings such as Graffiti.

The presentation will discuss three such cases, where the demounting of artworks was the only option for saving murals from the Soviet period: in 2010 from the building of the Estonian Academy of Arts, from the restaurant Tarvas in Tartu in 2014, and from the Viljandi Vocational Training Centre before the demolition of the buildings in 2015. The article will discuss the problems conservators and engineers faced in the process of demounting, remounting and dealing with municipalities, and will consider how the guiding principles of conservation ethics can be followed in such cases.

*Sintija Saldābola, Bc.art.,
Latvian Academy of Culture*

Issues concerning the preservation of Graffiti. Developing conservation practices worldwide

The conference paper is dedicated to the various issues concerning the preservation of Graffiti.

The author classifies most problematic material and ethical aspects conservators are dealing with nowadays while preserving paintings, writings on murals and other industrial canvas. How to treat artworks that are tangible and intangible at once?

Graffiti is not only the visual result we see on the murals. It is a social movement, an artistic expression of opinion.

We can draw similarities with conceptual art movement, where the idea is the essence of the piece of art and artists do not always think about the longevity of their creations.

Artists might use materials, artistry, and methods that make conservators work practically impossible. That is why conservation at its classical interpretation can be a dangerous solution.

Various ethical questions have to be answered before conservator and society decide to preserve Graffiti.

Piedalās Rihards Bražinskis, Jānis
Lejnieks, Vadims Mantrovs, Gvido
Princis, Sintija Saldābola

Diskusiju vada Auguste Petre un
Oskars Goba

**DISKUSIJA “GRAFITI
RĪGĀ – IZAICINĀJUMS
MĀKSLINIEKAM,
SABIEDRĪBAI UN
RESTAURATORAM”**

Grafiti un ielu mākslas klātbūtne Rīgas pilsētvidē laika gaitā ir ievērojami pieaugusi. Ar kādiem grafiti prakses izaicinājumiem saskaras mūsu galvaspilsēta? Kā tos redz Rīgas iedzīvotāji? Grafiti un ielu māksla dažādās pilsētās tiek radīta, veidojot gan privāti, gan pašvaldību finansētus lielformāta mākslas darbus, kā arī piedāvājot vietas, kur iespējams izkopt grafiti un ielu mākslas prasmes, nodarbojoties ar to legāli. Kultūras institūciju atbalsts un pašvaldību centieni mainīt grafiti un ielu mākslas nelegālo dabu ir sekmējuši tās komercializāciju, vienlaikus veicinot ielu mākslas un grafiti attīstību un nozīmes pieaugumu pilsētvidē. Tāpat arī grafiti un ielu māksla kļuvusi par instrumentu radošu pilsētu tēla veidošanā un tā izmantojumā pilsētas attīstības mērķiem. Kāda ir reālā situācija Rīgā? Cik legāls ir pie mums zīmētais grafiti? Kādā apjomā Rīgā pieejama lielformāta ielu māksla? Kāds ir šo darbu liktenis pēc tam, kad tie ir pabeigti?

Diskusijas problēmjautājumi būs saistīti ar grafiti un ielu mākslas sociālo nozīmi, Rīgas pilsētas attīstību un teritorijas plānošanu, grafiti un ielu mākslas legitimitāti un radīto mākslas darbu saglabāšanas ētiskajiem aspektiem, pievēršoties nākotnes vīzijām, kas būtu interesantas gan Rīgas iedzīvotājiem, gan viesiem.

Izstādes kuratore Zane Grigoroviča
Radošā grupa: Auguste Petre un
Sintija Saldābola

FOTOIZSTĀDE “(IZ-)AICINĀJUMS: GRAFITI RĪGĀ”

Grafiti kā mākslas izpausme aktualizē vairākus problēmjautājumus: grafiti nozīme laikmetīgās mākslas kopainā, grafiti kā sociālas mākslas funkcijas sabiedrībā, grafiti tiesiskie aspekti un restaurācijas problemātika. Fotografijas kalpo par grafiti kā laikmeta zīmju dokumentēšanas piemēru, kas šādus jautājumus akcentē. Izstādē eksponētās Aijas Melbārdes fotografijas papildinās uz "Zirgu pasta" uguns mūra projicētie attēli, kurus veidojis arī Jānis Amoliņš. Fotoizstāde ir iecerēta kā izaicinājums un aicinājums ((iz-)aicinājums) mākslas auditorijai, kā arī plašākai publikai uz diskusiju par mūsdienu

2017. gada 4. novembris,
LKA Teātra māja “Zirgu pasts”,
Dzirnavu 46, Karamazovu zāle

**LATVIJAS KULTŪRAS
AKADĒMIJAS
STARPTAUTISKĀ
ZINĀTNISKĀ
KONFERENCE
“KULTŪRAS
KRUSTPUNKTI XI” /
Radoši akadēmisks
simpozījs par sabiedrības
identitātēm**

**BALTO
VĪRIEŠU
REZERVĀTS**

*Peeter Torop, PhD,
Tartu University*

Heritage Identity: Transmediality of Cultural Memory

Transmediality is approached in this paper as an autocommunicative mechanism of culture, also serving both creative and mnemonic functions which are essential for the preservation of cultural identity. History existing in a verbal sign system needs support from an audiovisual sign system and in identity discourse the languages of the science of history, literature, painting and cinema exist side by side: "My argument is that, in painting as in film, we can see how the historicist vision of the nation, and its ethnic fund of myths, memories, symbols and traditions, is unfolded through an increasingly naturalistic mode of expression, and is made to carry an ever wider range of meanings and emotions as the visual arts opened up to a greatly enlarged national membership" (Smith 2000:45). Transmedial worlds are abstract content systems from which a repertoire of fictional stories and characters can be actualized or derived across a variety of media forms. In this context is important the memory of sign systems since verbal history and (audio) visual history may come into conflict or develop at very different speeds. From the viewpoint of cultural dynamics it is important to recognize the different development tempos of different layers of culture. National history is a good example for understanding the essence of a mental text what is a way how some story exists in culture as an abstract whole, created on the basis of different realizations of this story (books for children and adults, performances, movies, illustrations, comics etc). Paper gives examples of ambiguity of heritage in constructing identity in transmedia world.

*Matīss Gricmanis,
Latvijas Kultūras akadēmija*

Nacionālisma kults. Vienas piederzes stāsts

Jaunās tūkstošgades sākumā Latvijā publiski sāka izcelties dažas nelielas nacionālistu grupas. To centrā bija pūristi, cilvēki, kuri uzskatīja, ka pārstāv vispareizāko latviešu nacionālisma versiju. Grupas bija dažādas – zināmākās no tām bija "Klubs415" un "Visu Latvijai!". Tagad cilvēki, kuri reiz pārstāvēja šīs organizācijas ir nokļuvuši pie varas, strādājot Saeimā, bet citi uzstāj, ka politika nav viņu mērķis, bet tikai līdzeklis, kam augstākam. Aiz šīm redzamajām norisēm ir arī ikdiena, piesātināta ar dziedāšanu, sabiedrisku rosīšanos, draudzēšanos vienam ar otru, paklausību principiem un tiem, kas tos nosaka. Es biju viens no šiem nacionālistiem.

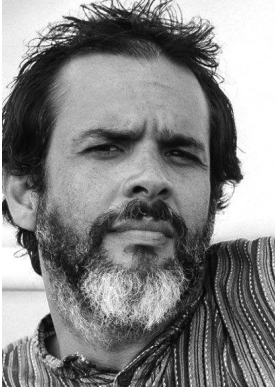

*Lolita Tomsons,
Žaņa Līpkes memoriāls*

Apgraizītie ķirzakciltvēki un Izredzētā tauta Latvijas ārēs

Latvijā dzīvo kā ebreji, tā žīdi - kā tos atšķirt?
Nevienam no mums nebūtu jāsoļo tālāk par 45 min. kājām, lai nonāktu pie kāda ebreju masu kapa, bet vai to maz vajag? Holokausts ir pasens pagātnes notikums, bet ko mums tagad darīt ar ebreju neglābjamo vēlmi valdīt pār pasauli vai vismaz Holivudu? Kā cīnīties ar viņu nepiedodamo tieksmi izlikties par lielākiem upuriem nekā latvieši? Ko darīt un kurš vainīgs, ja rakstā ir pieminēti ebreji vai Izraēla? Ko darīt, ja rakstā tie nav pieminēti, bet noteikti ir slepus klātesoši? Žīdu boļševiki un neatbildamais jautājums – kāpēc Izraēlā nepiemin latviešu izsūtīšanu uz Sibīriju?

Lektorī piedalīties LKA simpozijā ir svētījis rabīns, par kuru ir zināms viens – viņš sarunājas ar Dievu. Melo, jūs teiksiet? Padomājiet paši, kā var melot cilvēks, kurš ik dienas runā ar Dievu?

*Carlo A. Cubero, PhD,
Tallinn University*

Filming Diasporic Koras: Methodology Matters of Diasporic Objects

This presentation will address the different meanings and uses the kora, an African harp, assumes when it is contextualised as Diasporic and how these meanings can be understood with ethnographic film-making methodologies. I will draw from material collated during two years of intermittent fieldwork in Benelux amongst West African musicians, amongst whom the kora features prominently, and address how film-making can inform understanding the inconsistent and complex signifiers of the kora when in a Diasporic context.

Ethnographic film-making methodologies begin with objects and the relationships they facilitate, rather than with the discourse and semantic associations. They articulate how objects facilitate practise, generate social relationships, and constitute space. A result of this approach is to move away from the insularisation, racialisation, and authenticity politics of objects. Another result, is to take objects seriously and prioritise how they serve to constitute social relations rather than represent them.

*Jānis Ozoliņš, Mg.art.,
Latvijas Universitātes
Literatūras, folkloras un
mākslas institūts*

“Es neesmu citādāka, mēs visi esam cilvēki!” Par citādības izpratni filmā “Aviācijas institūta bērni”

Jaunā režisora Žulijennuhuma Kuļibaļi dokumentālā filma “Aviācijas institūta bērni” aicina pārdomāt ne vien Latvijas sabiedrībai raksturīgos (kultūr)rasistiskos, etnonacionālismā balstītos uzskatus, bet arī rosina iedziļināties pašā *citādības* problemātikā, atgādinot, cik sarežģīta ir identitāte un cik cieši savstarpēji saistīti ir dažādie *citādības* aspekti, kas savstarpēji veido sarežģītas identitāšu konstrukcijas, kurās saplūst izcelsmes, nacionalitātes, dzimtes/dzimuma, seksualitātes un sociālās stratifikācijas jeb sabiedrības noslāņošanās jautājumi. Savas neatbilstības (normai) dēļ *citādais* vēsturiski vienmēr ticis norobežots, marginalizēts, apspiests un kontrolēts. Un sekas tam rodamas ne vien Latvijas sabiedrības neiecietībā un izpratnes trūkumā, bet arī pašu filmas varoņu uzskatos, kur optimisms un cerība mijas ar šaubām, aizspriedumiem, un pat paša problēmas uzstādījuma noliegumu (“Man nav vajadzīga atbalsta grupa ādas krāsai!”).

*Eva Eglāja-Kristsons,
Dr.philol., Latvijas
Universitātes Literāras,
folkloras un mākslas
institūts*

Ko vīrieši dēvēja par "sievišķo murgu" 19. un 20. gadsimta mijā?

19. un 20. gadsimtu mijā, iespējams, visradikālākās un tālejošākās pārmaiņas attiecās tieši uz sievietēm, jo pieauga lomu skaits, kas tām kļuva pieejamas maskulīni dominējošā pasaulē. Līdz ar sociālo progresu vīrieši meklē iespējas labāk pamatot viedokli par savu pārkumu un nozīmi evolūcijā. Pamatojums tiek atrasts zinātniskos vai pseidozinātniskos pētījumos (Lombrozo, Freids, Veiningers u.c.), atsaucoties uz smadzeņu apjomu kā dabas nosacītu faktoru prāta potenciālam, biedinot ar dzemdes atrofiju pārmērīgas izglītošanās gadījumā utt. Vērojama pat apsēstība ar sievišķā apdraudējumu, ko mēdz dēvēt par "sievišķo murgu". Parādās dažāda veida sieviešu tipoloģizācijas, mākslā un literatūrā liela nozīme *femme fatale* tēlam, uzplaukst Jaunās sievietes kritika. Populāras ir padomu grāmatas, kādai jābūt jaunavai, lai tā izpildītu savas dzīves galveno uzdevumu - apprecētos, latviešu presē un literatūrā tiek popularizēts ideālās sievietes - latviešu zeltēnes tēls.

Vents Vinbergs

Īstam vīrietim ir jāuzceļ māja: fallocentriskā arhitektūra un tas, kā sievietes to izrotā

Tornis vienmēr ir bijis varas simbols, un tāds tas turpina būt. Neticiet arhitektūras vēsturnieku teleoloģijai, kuri bieži torņa dominanti ainavā vai pilsētas siluetā skaidro kā vienīgo iespējamo kārtības asi, kā estētisku nepieciešamību citādi patvaļīgajā nesakārtotībā, kā orientieri un civilizācijas simbolu pēdējā instancē. Feministu apšaubāmais panākums, Džermaina Grīra saka, - dzimumu vienlīdzība profesijās, darbavietās un varas gaitēnos - apbūvētās vides fallocentrismu ir nevis atcēlis, bet

pat stiprinājies. Vairumā gadījumu būdamas čaklākas un rūpīgākas, sievietes vīriešu iedibināto kārtību spodrina un uztur spēkā pat labāk par viņiem pašiem. Savā priekšlasījumā Vents Vīnbergs aicina kritiski palūkoties uz vispārpieņemtajām arhitektūras darināšanas praksēm, un jautā, vai tas pavards, kura sargātājas lomu sievietes ir ar lepmumu uzņēmušās, vispār ir sargāšanas vērts.

Alise Žariņa

Kāpēc sievietes viņiem dara pāri?

Pastāv viedoklis, ka vīriešu tēli Latvijas jaunākajā kino ir sieviešu tēlu apspiesti vai vismaz stingras sievietes rokas vadīti. Francis (Aika Karapetjana "Pirmdzimtais"), Modris (Jura Kursieša "Modris"), Nikolā (Staņislava Tokalova "Tas, ko viņi neredz"), Raimonds (Jāņa Norda "Mammu, es tevi mīlu"), Valters (Laura un Raita Ābeļu "Kastrāts kuilis") – šie ir tikai daži piemēri vīriešu tēliem, kuri šķiet pilnībā atkarīgi no sievietes (ne) žēlastības. Ņemot vērā, ka vīriešu tēlus Latvijas kino visbiežāk veido režisori un scenāristi-vīrieši, šie tēli, iespējams, atsedz izteikti vīrišķu pasaules skatījumu. Kino bieži tiek runāts par tā saucamo vīrišķo skatienu (*male gaze*), kur uz ekrāna notiekošo uzlūko no izteikti maskulīnas perspektīvas. Šis ir piedāvājums uz mirkli mainīt skatpunktu, un mēģināt atbildēt uz virsrakstā uzdoto jautājumu, iedziļinoties Latvijas kino ekrāna vīrieškārtas personāžu personībās caur sievišķu prizmu. Protams, mēģinot viņiem pārlietu nenodarīt pāri.

FILMAS

*Režisors: Žulijenuhums
Amadu Kuļibaļi
Operatori: Dāvids
Smiltiņš, Elīna
Maslovska
Montāžas režisore: Dita
Virga
Izpildproducente: Laine
Pole
Producents: Latvijas
Kultūras akadēmija*

Aviācijas institūta bērni **(dok. filma, 23', 2017)** Children of the Aviation Institute

Padomju laikā Aviācijas institūtā mācījās vairums ārvalstu studentu, tostarp mūsu tēvi, kas pēc Padomju savienības sabrukšanas kļuvis par pirmo Latvijas tumšādaino iedzīvotāju paaudzi. Mēs esam viņu bērni – pirmā tumšādaino latviešu paaudze. Mēs cenšamies noskaidrot – kā mūsu dzīve atšķiras no mūsu vecāku dzīvē, kas ir tas, kas mūs atšķir vai vieno ar pārējo mūsdienu Latvijas sabiedrību. Ko tas nozīmē – būt atšķirīgam un kā tas ietekmē mūsu dzīves?

Režisore: Kristiāna Šuksta
Operators: Andris Dadzītis
Montāžas režisors: Mārtiņš Kontants
Izpildproducente: Anna Sestule
Producers: Latvijas Kultūras akadēmija

Augam Latvijai (dok. filma, 25', 2017) Flourish for Latvia

"Augam Latvijai" ir jauniešu organizācija, kas pastāv ar mērķi lietderīgi pavadīt brīvo laiku – viņi rīko dziesmu vakarus, dažādas aktivitātes dabā, izzina Latvijas vēsturi un popularizē patriotisku domāšanu. Filmas režisore nolēmj veidot filmu par to, cik banāli un pārspilēti filmas varoņi iemieso šīs idejas. Sākotnēji iecerēta kā skandaloza filma par nacionālismu, "Augam Latvijai" sāk pievērst uzmanību galveno varoņu Jāņa un Andrieva personībām, komunikācijai ar apkārtējiem, motivācijai un režisores pašas iekšējai cīņai par to, kā veidot filmu un iepazīt savus varoņus.

Režisors: Antons Barons
Operators: Dāvids
Smiltiņš
Montāžas režisore: Paula
Popmane
Skaņu režisors:
Staņislavs Kuļikovs
Izpildproducents: Mārcis
Ķansons
Producents: Latvijas
Kultūras akadēmija

Uz laika malas **(dok. filma, 30', 2017)** On the Edge of Time

Sv. Benedikta ordeņa klostera iemītnieki Lietuvā turpina senāko organizēto mūku tradīciju – dzīvi nabadzībā, šķīstībā un paklausībā. Filmas uzņemšanas grupa devās uz klosteri, lai starp laiku un klusumu dokumentētu mūku ritualizēto dzīvi.

DISKUSIJA “IELAUŠANĀS REZERVĀTĀ: VĪRIETIS SIEVIETES ACĪM LATVIJAS LAIKMETĪGAJĀ MĀKSLĀ”

Pedalās Evita Goze, Vika Eksta, Ieva Balode, Rasa Jansone, Ingrida Pičukāne. Vada Santa Mičule

Latvijas vizuālajā mākslā pievēršanās sociāli aktuālām tēmām joprojām ir epizodiska - aktīvas refleksijas vietā dominē poētiski vispārinājumi par abstraktām tēmām. Arī dzimtes jautājumi, kas citviet pasaulē jau kļuvuši par retorisku klišeju, Latvijas mākslas vidē bieži vien tiek uzlūkoti kā pārlieku triviāli vai vulgāri mākslas tematiskajā hierarhijā, kuras augšgalā ir garīgais, netveramais un metafiziskais. Kopainas neitralitāti ik pa brīdīm tomēr pārtrauc mēģinājumi attēlot dzimumam specifisku pieredzi un reflektēt par sev saistošām parādībām no maskulīnās vai femīnās perspektīvas. Feministiskās ideoloģijas inspirēti mākslas žesti pamazām kļūst regulāri un ir iespējams runāt par šī virziena izpausmēm Latvijas mākslā, taču maskulīnā pieredze reti

nokļūst sievietes skatienu redzeslokā. Diskusijā tiks aktualizēti sieviešu mākslinieču radīti mākslas projekti, kas pievēršas vīrišķās identitātes izpētei - kas šīs mākslinieces ir motivējis "apgūt vīrišķo teritoriju", kādas dzimumu lomu konstrukcijas tie atsedz un vai mākslinieciskā realitāte atbilst sabiedrībā novērotajiem stereotipiskās vīrišķības modeļiem? – *Santa Mičule*

Sarunas moderatore Santa Mičule ir mākslas zinātniece un kritiķe, Baltijas laikmetīgās mākslas medija "Echo Gone Wrong" redaktore. Ieguvusi maģistra grādu mākslas zinātnē Latvijas Mākslas akadēmijā, šobrīd strādā pie promocijas darba par Latvijas padomju perioda mākslas zinātni. Regulāri publicē vizuālās kultūras procesiem veltītus tekstus Latvijas un ārvalstu kultūras medijos, kā arī piedalās laikmetīgās mākslas izstāžu veidošanā un darbojas Purvīša balvas ekspertu grupā (2017-2019).

PIEZĪMĒM

